

บันทึก

การเสด็จพระราชดำเนิน
พระราชทานกระแสพระราชดำริ

เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย

บันทึก
การเสด็จพระราชดำเนิน
พระราชทานกระแสพระราชดำริ

เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย

ในการประชุมวิชาการของชุมนุมภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จัดพิมพ์
ในโอกาสที่รัฐบาลประกาศวันภาษาไทยแห่งชาติ
ครั้งแรก
วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒

ปัญหาการใช้คำไทย

สาระสังเขป : ภาษาไทย

- การใช้ภาษา
- ศัพท์บัญญัติ
- ความหมายของคำ
- ปัญหาการใช้คำ

ISBN 974-332-722-3

ลิขสิทธิ์ของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ. ๒๕๐๕
พิมพ์ครั้งที่ ๒	พ.ศ. ๒๕๐๖
พิมพ์ครั้งที่ ๓	พ.ศ. ๒๕๓๐
พิมพ์ครั้งที่ ๔	พ.ศ. ๒๕๓๙
พิมพ์ครั้งที่ ๕	พ.ศ. ๒๕๓๙
พิมพ์ครั้งที่ ๖	พ.ศ. ๒๕๔๒
พิมพ์ครั้งที่ ๗	พ.ศ. ๒๕๔๒

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๖

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทยดำเนินการกิจในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอันที่จะสนับสนุนและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยให้กว้างขวาง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องงดงาม โดยจัดกิจกรรมหลากหลายอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๖ เป็นต้นมา

ครั้นถึงมหามงคลวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอขอให้รัฐบาลจัดตั้ง “วันภาษาไทยแห่งชาติ” ขึ้น เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ โดยกำหนดในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นที่ระลึกถึงโอกาสสำคัญ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมอภิปรายกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทางภาษาไทยของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับปัญหาการใช้คำไทย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นครั้งแรก ในรัชกาลที่แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถ ความสนพระราชหฤทัยและความห่วงใยในภาษาไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลโดยที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เห็นชอบให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ

ในโอกาสอันสำคัญนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงเห็นควรจัดพิมพ์บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านภาษาไทย ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในบันทึกการประชุม

ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันก็จะได้เผยแพร่ความรู้และข้อคิดอันมีคุณค่าเกี่ยวกับภาษาไทยให้กว้างขวางต่อไป

ในที่สุดนี้ขอขอบคุณประธานคณะกรรมการบริหารกองทุนชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ ที่อนุญาตให้นำเอกสารสำคัญนี้มาจัดพิมพ์ และหวังว่าทุกท่านคงจะได้รับประโยชน์จากการอ่านและนำไปพิจารณาให้แตกฉานยิ่งขึ้นต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร. เทียนฉาย กิระนันท์

อธิการบดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

ในงานวัน “กรมสมเด็จพระปรมานุชิตฯ” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๕ นี้
ชุมนุมภาษาไทยเห็นเป็นการสมควรจะได้จัดพิมพ์บันทึกการประชุมทางวิชาการ
ครั้งที่ ๑๒/๒๕๐๕ เมื่อ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ซึ่งจัด ณ ห้องประชุมคณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขึ้นไว้เป็นที่ระลึก

บันทึกประชุมนี้ เป็นเรื่อง “ปัญหาการใช้คำไทย” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทาน
กระแสพระราชดำริ ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ดั่งมีรายละเอียดแจ้งอยู่ในบันทึก
นี้แล้ว ชุมนุมภาษาไทยหวังว่าหนังสือนี้คงจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาวิชา
ภาษาไทยให้กว้างขวางและแพร่หลายยิ่งขึ้น

ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๑ ธันวาคม ๒๕๐๕

เสด็จฯ ขึ้นสู่ห้องประชุม

ทรงลงพระปรมาภิไธย

ทรงเป็นประธานในการประชุม

รอรับเสด็จ

การประชุมทางวิชาการ
ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณ ห้องประชุมคณะอักษรศาสตร์ เมื่อ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๕

ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการขึ้นในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินถึงตึกอักษรศาสตร์ ทางประตูมหาวิทยาลัยด้านถนนสนามม้า เมื่อรถพระที่นั่งเทียบบันไดระเบียงที่เชื่อมตึกหอสมุดกลางและตึกคณะอักษรศาสตร์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ศาสตราจารย์ศุภชัย วานิชวัฒนา รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายปกครอง และศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิ์กุล หัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยและประธานชุมนุมภาษาไทย พร้อมด้วยคณะกรรมการดำเนินงานของชุมนุมภาษาไทยและนิสิตในคณะอักษรศาสตร์รอรับเสด็จอยู่ และกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่ห้องประชุมของคณะอักษรศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนถวายสักการะพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ประดิษฐานอยู่ในห้องโถงกลาง ทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดของชุมนุมภาษาไทย แล้วศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายปกครองและคณบดีคณะอักษรศาสตร์ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาดังต่อไปนี้

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าในนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักในพระมหากรุณาธิคุณสืบเกล้าสืบกระหม่อมที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาร่วมการประชุมของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์เป็นการส่วนพระองค์ในวันนี้ การประชุมเช่นนี้เป็นการประชุมทางวิชาการตามปกติทางชุมนุมภาษาไทยได้จัดให้มีขึ้นทุกสองสัปดาห์ในวันอาทิตย์ต้นและปลายเดือนเพื่อปรึกษาหารือถึงเรื่องปัญหาความเสื่อมโทรมและข้อบกพร่องในการศึกษาวิชาภาษาไทย การที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระราชอุทิศเสด็จพระราชดำเนินมาในครั้งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าทรงห่วงใยและสนพระราชหฤทัยในเรื่องของภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่ร่วมประชุมอยู่ ณ ที่นี้ รู้สึกเป็นเกียรติยศอย่างสูงแก่ที่ประชุมนี้ และจะระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้อย่างมิรู้ลืม บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชวโรกาสกราบบังคมทูลเบิกนายเจือ สตะเวทิน ประธานกรรมการดำเนินงานชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ เริ่มดำเนินการประชุมโดยปกติ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ครั้นแล้วนายเจือ สตะเวทิน ประธานกรรมการดำเนินการชุมนุมภาษาไทย ได้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ คือ

๑. ให้ที่ประชุมรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ที่ประชุมรับรอง
๒. แจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงฐานะการเงินของชุมนุม ซึ่งในปัจจุบันมีเงินอยู่รวมทั้งสิ้น ๒๔,๕๓๑.๕๔ บาท ผากไว้ ณ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาสุรวงศ์ ที่ประชุมรับทราบ
๓. แจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงกำหนดคราวประชุมครั้งต่อไปในวันที่ ๑๔ สิงหาคม เวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจัดการ

ละเล่นตามแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับชั้น มศ.๔ มศ.๕ มีการแสดงของกรมศิลปากรประกอบ ครูอาจารย์ผู้ใดจะพานักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยมาร่วมด้วย ให้จองบัตรผ่านประตูได้ที่คณะอักษรศาสตร์ บัตรละสามบาท ที่ประชุมรับทราบ

๔. แจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงจำนวนเงินที่ส่งไปโดยเสด็จพระราชกุศลร่วมมูลนิธิต่างประชาสมาสัย เมื่อคราวไปเยี่ยมที่พระประแดง เป็นเงิน ๓๗๑.๐๐ บาท ที่ประชุมรับทราบ

๕. การประชุมในเดือนกันยายน กำหนดวันที่ ๑๖ เวลา ๙.๐๐ น. เพื่อศึกษาเรื่องราวของวัดสังฆายและวัดราชสิทธิาราม ขอให้ไปพร้อมกันที่วัดราชสิทธิารามตามเวลานั้น

แล้วเชิญศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล ประธานชุมนุมภาษาไทย ดำเนินการประชุมต่อไป

หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล ได้กราบบังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเป็นประธานของที่ประชุม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล เป็นเลขานุการของที่ประชุม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครธิพงษ์ประพันธ์ ฑาพณา นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ และหม่อมหลวงหญิง บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เข้าร่วมการชี้แจงปัญหาด้วย

หม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิกุล กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม พระราชอาณาไม้พินเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกล่าวกับที่ประชุมเกี่ยวกับเรื่องการชี้แจงปัญหาการใช้คำไทยอันเป็นหัวข้อเรื่องที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานมา

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ท่านประธานดำเนินการชุมนุมภาษาไทย ท่านสมาชิกชุมนุมภาษาไทย และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

วันนี้เป็นวันมหามงคลของชุมนุมภาษาไทย ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมการประชุมที่ทางชุมนุมภาษาไทยได้จัดให้มีขึ้นตามปกติ ทำให้การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมครั้งพิเศษไป เรื่องที่จะพูดกันในวันนี้คือ ชี้แจงปัญหาการใช้คำไทย เหตุที่จะพูดถึงหัวข้อนี้ก็เพราะมีพระราชปรารภว่า การใช้คำไทยที่แปลจากภาษาต่างประเทศทุกวันนี้มัน มักไม่ค่อยจะตรงต่อความหมาย ในภาษาเดิมสัก สมควรจะได้วางแนวทางการใช้ไว้ให้เป็นหลักที่จะปฏิบัติให้สะดวกสืบไป ในขั้นต้นเพียงแต่จะมีพระราชดำรัสพระราชทานคณะกรรมการชุมนุมภาษาไทยเพื่อให้ไปช่วยกันคิดเท่านั้น แต่ต่อมาคิดกันว่าเมื่อจะเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานกระแสพระราชดำริแล้ว ก็น่าจะดีให้สมาชิกของชุมนุมภาษาไทย และท่านผู้สนใจในวิชาภาษาไทยได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับฟังกระแสพระราชดำริด้วย เพื่อจะได้ไปช่วยกันคิดแก้ไขตามที่ทรงตั้งข้อสังเกตไว้ ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ และด้วยเหตุที่ไม่ได้เรียนให้ทราบล่วงหน้าถึงการเสด็จพระราชดำเนินในวันนี้ จำต้องขอภัยต่อท่านสมาชิกทั้งหลายด้วย เพราะการเสด็จพระราชดำเนินคราวนี้เป็นการส่วนพระองค์จริง ๆ อนึ่งในเรื่องที่นั้งประชุมในวันนี้ก็ออกจะเบียดเสียดเขียดชิดกันหน่อย ก็ต้องขอประทานอภัย เพราะโดยปกติก็มาประชุมกันไม่มากมายถึงเพียงนี้ วันนี้มีถึง ๔๐๐ กว่าคน จึงขอได้กรุณาด้วยในเรื่องความไม่สะดวกทั้งปวง

สำหรับปัญหาเรื่องการใช้คำไทยนี้ ผมเองถนัดแต่ใช้เท่านั้น ไม่ถนัดในเรื่องคิด หรือบัญญัติคำใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานหัวข้อมาแล้วก็คิดถึงครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาภาษาไทยให้ผม คือพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ที่ประทับอยู่ทางด้านโน้น ทรงดำรงตำแหน่งราชบัณฑิต และกรรมการบัญญัติศัพท์ และตำแหน่งอื่น ๆ อีกหลายตำแหน่ง รวมทั้งรองนายกรัฐมนตรีด้วย ท่านที่ได้รับเชิญมาอีกท่านหนึ่งคือ อาพณา เอกอัครราชทูตไทย

ประจำประเทศอินเดีย อีฟกานิสถาน^๑ และลังกา นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ท่านผู้นี้ก็เคยดำรงตำแหน่งอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งเคยเป็นรองนายกรัฐมนตรีด้วย ทางด้านสุดนั่นเองก็คือ หม่อมหลวงหญิงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ผมไม่ต้องแนะนำมาก เพราะท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้เริ่มก่อตั้งชุมนุมภาษาไทยนี้ขึ้นและขณะนี้ท่านก็เป็นรองประธานกรรมการดำเนินงานของชุมนุมภาษาไทยนี้

ผมขอเรียนว่าการประชุมในวันนี้เป็นการประชุมทางวิชาการตามปกติ ถ้าท่านผู้ใดสงสัยปัญหาข้อใดโปรดถามได้ คือเขียนในเศษกระดาษส่งมาเช่นเคย การประชุมครั้งนี้ต้องถือว่าเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างหาที่เปรียบมิได้ ที่ทรงพระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินมา มิใช่เพียงแต่เพื่อทรงฟังเท่านั้น หากแต่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ร่วมการอภิปรายในที่ประชุมนี้ในฐานะที่ทรงเป็นประธานของที่ประชุมด้วย ทั้งการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พวกเราทั้ง ๔ คน ขึ้นมานั่งร่วมการอภิปรายครั้งนี้นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างสูง ต่อไปนี้ผมจะได้กราบบังคมทูลเพื่อรับพระมหากษัตริย์ในเรื่องการชี้แจงปัญหาคำไทยต่อไป

ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า

ก่อนอื่นต้องขอขอบใจและแสดงความยินดีที่มีการก่อตั้งชุมนุมภาษาไทย เพื่อรักษาและศึกษาเรื่องภาษาไทย และขอขอบใจที่ต้อนรับในวันนี้ ซึ่งท่านทั้งหลายไม่ได้เชิญมา แต่ว่าเชิญตัวเองมา เพราะสุดแสนจะทนทาน การที่มีชุมนุมภาษาไทยนั้นเป็นสิ่งที่สมควรอย่างยิ่ง เพราะว่าภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่นในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศมีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ ในทางออกเสียง คือให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้

^๑ ประกาศราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๖๐ ใช้ว่า อีฟกานิสถาน

บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้ ที่โตะนี้ก็มี “ศัพท์บัญญัติกร” หลายท่านนี้ก็จะได้เป็นศัพท์บัญญัติกรไปอีกคนหนึ่ง มีคนเดียวที่ไม่ใช่คืออาจารย์สมนชาติ การบัญญัติศัพท์ใหม่ก็เป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน จำเป็น แต่อันตราย ฉะนั้นในปัญหาทั้งสามนี้ วันนี้นึกถึงปัญหาที่สามเป็นใหญ่ แต่ปัญหาเรื่องการออกเสียงนั้นก็อันตรายอย่างยิ่ง นึกถึงคำว่ามหาวิทยาลัย เดียวนี้ทางโทรศัทพ์หรือทางวิทยุได้ยินว่า “มหาวิทยาลัย” กลายเป็น “วิทยาลัยหมา” ออกจะอันตราย ซึ่งเราขอมไม่ได้ บางอย่างเราขอมได้ อย่างคำว่า “ฉัน” ที่จริงเขียนว่าฉัน แต่ว่าพูดกัน “ฉัน” ทั้งนั้น ก็เป็นสิ่งที่ต้องขอมไว้บ้าง แต่บางทีก็เกินไปหน่อย กลายเป็นอย่างอื่นในคำว่า ฉันนี้ คำว่า “น้ำม” เขียนว่า “น้ำ” แต่ออกเสียงว่า “น้ำม” นี้เราก็ต้องขอมบ้าง อย่างนี้ไม่เป็นไร แต่คำว่า “มหาวิทยาลัย” เราขอย่อม แสดงให้เห็นว่ามีปัญหาต่าง ๆ และบางสิ่งบางอย่างเราต้องขอม บางสิ่งบางอย่างเราต้องคิดค้นอย่างเด็ดขาด ในด้านบัญญัติศัพท์หรือคำใหม่ก็เป็นทางหนึ่งที่อันตรายมากเหมือนกัน แต่ขอพูดอีกอย่าง วิธีพูด หมายถึงใช้คำมาประกอบเป็นประโยคหรือใช้คำมาแสดงเป็นความคิด ซึ่งได้ยินมามากในทางข่าว ขอยกตัวอย่างว่า คำ อุบัติเหตุ ในความหมายของอุบัติเหตุคือสิ่งที่อุบัติขึ้น ก็เข้าใจว่าเป็นเหตุที่ไม่ดี อุบัติขึ้นโดยที่มนุษย์ไม่ต้องประสงค์ แต่เดี๋ยวนี้ใช้คำว่า อุบัติเหตุ ในความหมายว่าเหตุการณ์ อุบัติเหตุ นั้นแปลมาจากภาษาฝรั่งว่า accident เดียวนี้มาใช้ในความหมายว่า incident ฟังข่าววิทยุซึ่งผิดอย่างร้ายที่สุด เพราะว่า accident เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ต้องมีมนุษย์ต้องการ ส่วน incident นั้นถ้าจะอธิบายก็หมายความว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เหตุที่เกิดขึ้น แต่โดยที่มิมีความต้องการของมนุษย์ ไปใช้อุบัติเหตุก็ไม่ถูก ควรใช้เหตุการณ์หรือเหตุร้าย แต่อาจง่ายเกินไป มีคำชนิดนี้อีกหลายคำซึ่งต่อไปอาจจะได้อภิปรายในคำที่ไม่ควร สำหรับคำใหม่ที่ตั้งขึ้นมีความจำเป็นในทางวิชาการมิใช่น้อย แต่บางคำที่ง่าย ๆ ก็ควรจะมิ ควรจะใช้คำเก่า ๆ ที่เรามีอยู่แล้ว ไม่ควรจะมาตั้งศัพท์ใหม่ให้ยุ่งยาก แต่ก็อาจเป็นด้วยเห็นว่าไม่โก้ก็ต้องใช้คำใหม่ ๆ แต่การตั้งคำใหม่นั้นมีหลักหลายประการ และผู้ที่ตั้งคำนั้นต้องรู้คำ

และหลักของภาษาลึกลับซึ่งทั้งภาษาไทยทั้งภาษาต่างประเทศ ไม่ใช่เฉพาะภาษาอังกฤษ ต้องทราบถึงภาษาอื่น ๆ ด้วย ต้องทราบถึงหลักภาษาอังกฤษเอง คือมาจากไหน มาจากความคิดอะไร เพื่อจะไม่ให้ผิดไปอย่างตลกขบขันทีเดียว อย่างค่าง่าย ๆ ที่เดี๋ยวนี้นำใช้กันมากอยู่อย่างแพร่หลาย และยอมรับกันแล้ว อย่างคำว่า รถบัส คำว่า bus นี้เราใช้เรารู้ว่าแปลว่าอะไรและไม่มีใครคิดค้านแล้ว แต่ว่ารถบัสนี้มีประวัติยืนยาวมาแต่สมัยโรมัน คือรถบัสนี้ รดสาธารณะของเราเอง ภาษาละตินเรียกว่า omnibus คือสำหรับทุกคน แต่ควรจะใช้ว่า รถออมนิบัส แปลว่ารถสำหรับทุกคนใช้ได้ ทำไปทำมาคำว่า รถ หายไป เหลือแต่ ออมนิบัส เท่านั้นเอง ต่อมาก็ตัดออกไปอีกเหลือ บัส หรือ บัส เท่านั้นเอง ซึ่ง บัส หรือ บัส นี้เป็นเพียงคำพยางค์เดียวซึ่งอาจมาจากคำใด ๆ ก็ได้ แต่มาเข้าใจว่าเป็นรถสำหรับทุกคน รดสาธารณะ จนกระทั่งมาเป็นภาษาไทยว่า รถบัส หมายถึงรดสาธารณะ ภาษามลายูก็เป็น บัส เขียน bas นี้เป็นต้น ก็เข้าใจกันแล้วรับกันแล้ว ไม่เป็นปัญหา แต่คำใหม่ ๆ ที่มีประวัติที่ซับซ้อนลอมยเช่นเดียวกัน ใหม่ ๆ อาจทำให้ภาษาเราไม่มีความหมาย ภาษาเราอาจเป็นภาษาที่ไม่มีหลักเลย เรียกว่าไม่มีบ่อเกิด เพราะว่าบ่อเกิดผิดมาหมด บิดเบี้ยวมาจนกระทั่งภาษาไม่เป็นภาษา ก็มีปัญหาด่าง ๆ ที่ว่าเอาไว้แล้ว ขอให้ท่านทั้งหลาย โดยเฉพาะผู้ที่มา จะเรียกว่าวิทยากรก็ไม่ค่อยชอบคำนี้ 'ศัพท์บัญญัติกร' ก็ชอบเพราะว่าตัวเอง ขอให้ท่านศัพท์บัญญัติกรทั้งหลายนี้ได้แสดงความเห็น

ครั้นแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงออกความเห็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมการประชุมกับชุมนุมภาษาไทยครั้งนี้ เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แต่ทั้งนี้ชอบด้วยพระราชประเพณี เพราะภาษาไทยของเราได้เจริญงอกงามมาก็ด้วยอาศัยพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรี เพราะฉะนั้นเมื่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงแสดงความสนพระราชหฤทัยในเรื่องภาษาไทยนี้แล้ว ก็เชื่อแน่ว่าเกล้าฯ ว่าภาษาไทยคงจะเจริญงอกงาม หลักการที่

พระราชทานพระบรมราโชวาทนั้นก็เป็นหลักที่ถูกต้องอย่างยิ่ง คิดด้วยเกล้าฯ ว่าไม่มีใครที่จะแย้ง แม้บัญญัติกรเช่นข้าพระพุทธเจ้าก็เห็นด้วย คำว่า ศัพท์บัญญัติกรนี้ก็ถูกต้องในการบัญญัติศัพท์ เพราะว่า บัญญัติ นั้นก็เป็นกริยา เมื่อเอา กร ต่อเข้าก็ใช้ได้ ส่วน วิทยากร นั้นข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้คิด และก็ไม่ค่อยชอบนัก แต่การเติม กร ข้างหลังนี้ข้าพเจ้าได้เป็นผู้ให้ตัวอย่าง แต่เขาใช้กันเรื่อยไป เช่นคำว่า บุคคลากร^๑ ซึ่งราชบัณฑิตยสถานให้ผ่านไป เขาจะใช้ให้แปลว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับพนักงานที่เรียกกันว่าทะเบียนประวัติ แต่ทำไมไม่เรียกว่าเจ้าหน้าที่ทะเบียนประวัติต่อไปไม่ทราบเกล้าฯ ขอให้แปล Personnel Officer ว่าบุคคลากร ในที่สุดราชบัณฑิตยสถานก็บอกว่าบุคคลานั้น ถ้าจะแปลว่า Personnel ก็พอไปได้ เพราะประกอบด้วย บุคคล + อากร แปลว่าหมู่บุคคลคือเจ้าหน้าที่ แต่ว่าที่เรียกว่าเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพนักงานนั้นก็เป็นที่เข้าใจกัน อย่างเช่นว่าป่าไม้จังหวัด ป่าไม้อำเภอ ก็เป็นเจ้าหน้าที่ ราชบัณฑิตยสถานว่าใช้บุคคลากรก็ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ขอแย้งนิดหน่อย ราชบัณฑิตยสถานทำอย่างนี้ไม่ถูก เพราะเป็นหน้าที่ของผู้มีวิชา ไม่ใช่วิทยากร มีวิชาที่เป็นหลัก ต้องไม่ยอมตามอำนาจของผู้ใดแม้สมาชิกราชบัณฑิตยสถานจะเป็นรัฐมนตรี ไม่ควรที่จะยอม เพราะเป็นเรื่องสมบัติของชาติ ขอแย้งแค่นี้

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงอธิบายต่อไปว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น ต่อไปข้างหน้าที่ปรึกษาจะไม่ยอม ต่อไปก็เกี่ยวกับคำว่า อุบัติเหตุ ตามที่มีพระราชดำรัสนั้นเป็นการถูกต้องทีเดียว แต่เกี่ยวกับประวัติของภาษาไปด้วย เดิมทีคำว่า accident ไทยเราใช้ว่า อุบัติเหตุ แทนอุบัติเหตุ ต่อมาภายหลังมาใช้อุบัติเหตุโดยนัยแห่ง accident ด้วยเหตุนี้ในขณะนี้ก็ใช้กันว่าอุบัติเหตุโดยทั่วไป ส่วน incident นั้นไม่ควรจะใช้ว่าอุบัติเหตุ ในการบัญญัติศัพท์ เราควรจะฟื้นหรือหาคำไทยมาใช้ก็เป็นการถูกต้อง และข้าพระพุทธเจ้าเองก็พยายามหาคำไทยก่อน เมื่อหาไม่ได้จริง ๆ ก็ได้พิจารณาด้วยเหตุผลหลายประการ จึงนำคำภาษาอื่นมาผูกกันใช้ พระบรมราโชวาทที่พระราชทานมานั้นก็เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นหลักฐานที่มั่นคงดี

^๑ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เขียน บุคลากร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การที่เสด็จพระองค์วรรณามีรับสั่งนั้น ก็เป็นการให้คำมั่นสัญญาว่าต่อไปจะเข้มงวด จะดำเนินมาตรการที่เข้มงวด คำว่าดำเนินมาตรการนี้ก็เป็นการแปลมาจากภาษาอังกฤษอีกแล้ว ซึ่งขอใจมต้อีกอัน เพราะว่าดำเนินมาตรการนั้นก็คงมาจากภาษาของสำนักข่าว รู้สึกว่าควรจะหาคำอื่นมาใช้ ไม่ควรจะใช้คำว่าดำเนินมาตรการอย่างนี้ ดำเนินมาตรการนั้นแปลว่า take measures คำว่า take measures นั้นในภาษาอังกฤษก็หมายถึงเมื่อเกิด incident เกิดเหตุการณ์ใด ๆ ก็ต้องจัดการ ต้องดำเนินกิจการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เช่นนี้จะบอกว่าดำเนินมาตรการก็ไม่ถูก ก็ควรจะใช้ชื่ออื่น แต่ไม่ทราบว่าจะจะใช้ชื่ออะไร อาจใช้ว่าจัดการหรือปราบปราม หรืออะไรก็ได้ เรามีคำใช้เยอะแยะไปก็ขอให้ช่วยกันหา ไม่จำเป็นจะต้องหาจากสันสกฤตบาลีก็ได้ ภาษาไทยเราเองก็คงมี

ครั้งแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณออกความเห็น หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต กล่าวแก่ที่ประชุมโดยไม่ต้องใช้ราชาศัพท์ เพราะว่าไม่เคยเป็นข้าราชการฝ่ายใน เคยเป็นแต่ข้าราชการฝ่ายหน้า ไม่ค่อยจะได้ใกล้ชิดพระยุคลบาท คงจะมีการพลาดพลั้ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ให้อนุญาตนะให้ละแต่ขอตั้งข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า ราชาศัพท์นั้นเป็นภาษาวรรณคดี ทุกคนควรจะทราบ โดยเฉพาะในคณะอักษรศาสตร์นี้

หม่อมหลวงบุญเหลือกราบบังคมทูลต่อไปว่า ถ้ามีพระราชประสงค์เช่นนั้น ข้าพระพุทธเจ้าก็จะพยายาม แต่ว่า...

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ไม่ใช่ต้องการให้ทำอย่างนั้น แต่ก็ขออย่าได้ออกตัวว่าไม่ทราบเพราะชายหน้านักเรียน แต่ว่าในการจะพูดกับที่ประชุม อนุญาตทุกเมื่อ เพราะว่าอย่างอาจารย์สมนชาติและเสด็จในกรม และผู้ที่พูดต่อที่ประชุมไม่ต้องขอเดชะ อนุญาตให้ทั้งนั้น

หม่อมหลวงบุญเหลือกล่าวต่อไปว่า ใครจะขอเรียนต่อที่ประชุมว่า เมื่อ ดิฉันเรียนเป็นราชาศัพท์นั้นอาจผิดพลาดบ้าง ขออย่าจำเอาไปใช้ เพราะว่าการใช้ราชาศัพท์ ถ้าเอาไปใช้ในการแต่งบทประพันธ์หรือวรรณคดีนั้นเราใช้ได้เป็นศิลปะ แต่เมื่อใช้ราชาศัพท์ต่อองค์พระมหากษัตริย์นี้ เราต้องรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี จะต้องเรียนจริง ๆ จัง ๆ จะต้องใช้เวลา แล้วก็จะต้องมีความชำนาญชำนาญในการที่จะใช้ นี่ก็เป็นการเตือนเพื่อนครูภาษาไทยว่า เมื่อได้ฟังใครเขาใช้ราชาศัพท์ ไม่ใช่ว่าจะถูกทุกทีไป คือว่าควรจะคอยถามหลาย ๆ คนว่าที่ใช้อย่างนี้ถูกต้องหรือไม่ ในเรื่องการบัญญัติศัพท์นั้น สำหรับดิฉันเองไม่เคยบัญญัติศัพท์อื่นนอกจากศัพท์เทคนิคทางการศึกษา แต่ว่าใครจะได้ทูลให้กรมหมื่นนราธิปฯ ทรงทราบ คำว่าบุคคลากรนั้น เวลาที่คิดคำนี้ขึ้นใหม่ ดิฉันยังเป็นกรรมการอยู่ในคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ว่าเหตุใดจึงมีคนไปทูลว่า แปลว่าเจ้าหน้าที่ก็ไม่ทราบ เพราะว่าคำว่าบุคคลากรนี้ เมื่อครั้งเข้าไปในคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ มีคนเถียงกันว่า คำว่า Personnel นี้จะใช้อะไร ดิฉันบอกว่าตัวบุคคลก็ดีแล้ว งานการนั้นมีเงินแล้วขาดตัวบุคคล บางคนบอกว่าไม่ชอบคำว่าตัวก็ว่าถ้าอย่างนั้นก็ให้ใช้บุคคล ก็บอกกันว่ามันไม่ใช่บุคคล มันเป็นคนที่จะทำงาน ครั้นบอกว่า ก็ใช้ว่าบุคคลที่จะทำงาน ไม่ได้หรือ ก็ว่ามัน ๕ พยางค์ ก็มีคนเสนอว่าบุคคลากร และก็มีผู้ที่เชื่อถือว่ารัฐบาลบอกว่า อากร แปลว่าหมู เช่นว่าดารากรก็ หมูดาว เพราะบุคคลเข้ากับอากรก็เป็นหมูบุคคลได้ แต่ว่าเราใช้ในที่เฉพาะเท่านั้น เพราะคำในภาษาไทยบางคำที่ประชาชนนำไปใช้มีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ผู้ที่ใช้วิชาการนั้นมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง เช่นในศาล คำว่าฟ้องกับคำว่าร้องมีความหมายเฉพาะ แต่ประชาชนใช้ปนกันว่าฟ้องร้อง ฉะนั้น บุคคลากรนี้แปลว่าหมูบุคคลโดยศัพท์ก็จริง แต่ว่าทางวิชาการเราจะใช้ว่า หมูบุคคลที่ใช้เฉพาะงานเป็นอันตกลงกัน แต่ที่จะไปแปลว่าเจ้าหน้าที่นี้เข้าใจจะเป็นการเข้าใจผิดพลาดของผู้ที่ไปทูลชี้แจง

อีกคำหนึ่งคือคำว่า “วิทยากร” วิทยากรนี้เป็นความคลาดเคลื่อน แสดงให้เห็นว่าคนไม่สนใจภาษาไทยเพียงพอ เมื่อเวลามีศัพท์บัญญัติอะไรขึ้นมาก็ไม่สนใจศึกษาให้แท้จริง พอเห็นก็เอาไปใช้เลย วิทยากรนี้ก็เถียงกันมากเวลา

บัญญัติ ตัวดิฉันถือว่าเราต้องการศัพท์คำที่ใช้ในการศึกษา แปลว่าทุกคนที่เราเอา
 เขามาซักเพื่อขอความรู้เขา จะพูดสั้น ๆ ว่าควรจะมีการใช้ resource person ใน
 โรงเรียน ไปเที่ยวหาคนมาซักความรู้จากเขานี้จะเรียกว่าอะไร มีคนเสนอว่า
 อัดถากร แล้วมีคนบอกว่าไม่เอา เพราะเป็นนามสกุลอธิบดีกรมการฝึกหัดครู
 ในที่สุดก็ตกลงกันเอาคำว่าวิทยากร อากร ในที่นั้นแปลว่าแหล่ง แหล่งวิทยากรหรือ
 บ่อเกิด ก็ตัวบุคคลที่เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ ก็เอาละ ใครก็ตามเป็นวิทยากรก็ตกลง
 ทั้งนั้น แต่ว่าไปใช้เป็นตำแหน่งราชการ เช่นว่าผู้ชี้แจงแนะนำอะไรนั้นก็ไม่ใช่
 ความหมายทางเทคนิคที่ได้บัญญัติ อีกข้อหนึ่งก็คือภาษาไทย เวลาที่คณะกรรมการ
 บัญญัติศัพท์ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแนวที่จะคิดภาษาไทยก่อน เมื่อไม่มี
 ภาษาไทยแล้วคิดไม่ออกหรือว่าไม่เหมาะ จึงจะหาภาษาอื่น แต่บางทีคำบางคำก็
 ลำบากในการที่จะใช้ภาษาไทย มีตัวอย่างเหมือนกันที่บัญญัติเป็นภาษาไทย แล้ว
 เลยแปรเปลี่ยนความหมายโดยรวดเร็ว ศัพท์ทางเทคนิคนั้นถึงเอาไว้ไม่ได้ เช่นคำ
 ว่าแนะแนว เราบัญญัติมีความหมายว่า guidance เป็นกระบวนการยาว คือว่า
 ต้องมีการค้นคว้า แล้วก็จัดการทดสอบทำกันยาวที่เดียวก็ถึงจะเรียกว่า
 guidance บัญญัติศัพท์ว่าแนะแนว แต่เดี๋ยวนี้ใครแนะนำก็เป็นแนะแนวทั้งสิ้น
 เพราะเป็นคำที่สะดวกปากมากเกินไป อีกคำหนึ่งว่า trend บัญญัติว่าแนวโน้ม
 คนก็ไปเปลี่ยนเอาเฉย ๆ ว่า ทางโน้ม ทั้งนี้เป็นศัพท์เทคนิคเท่านั้นที่จะนัดกันใช้
 สำหรับการออกข้อสอบ แต่ประชาชนก็พอใจมาใช้ด้วย ก็ใครจะขอเรียนให้ที่
 ประชุมทราบ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งข้อสังเกตไว้ดังต่อไปนี้

ขอมือข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า ภาษาไทยหรือภาษาทั้งหลายที่ใช้กันใน
 ปัจจุบันนั้นเป็นภาษาที่มีชีวิต เป็นภาษาที่ประชาชนใช้ ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลง
 ในความหมาย ถ้าเราบัญญัติศัพท์อะไรขึ้นมา ก็จะขอให้ประชาชนทั้งประเทศเป็น
 ผู้ที่มีความคิดในด้านภาษา เป็นศัพท์บัญญัติกรกันทั้งชาติหรือเป็นวิทยากรผู้
 มีความรู้ทั้งชาติก็ได้ เราจะไปโกรธประชาชนแทนโกรธตัวเองไม่ได้ แก่ตัวไม่
 หลุด ทางที่ดีเราบัญญัติศัพท์แล้ว ก็ต้องลองดูว่าเขาเข้าใจหรือเปล่า การบัญญัติ

ศัพท์หรือการมีคำใหม่มีบ่อเกิดหลายทาง มีบ่อเกิดอย่างหนึ่ง ท่านทั้งหลายที่เป็นศัพท์บัญญัติก็เป็นบ่อเกิด ไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไรแทนบ่อเกิด อีกบ่อเกิดหนึ่งก็คือสำนักชาวต่าง ๆ ที่แปลจากภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ก็ออกมาเป็นภาษาประหลาด ๆ เหมือนกัน อีกอย่างหนึ่งภาษาชาวบ้านหรือภาษาเด็ก ๆ Slang นั้น ซึ่งใช้กันด้วยความหมายพิเศษของหมู่คณะ บางทีก็ติดเหมือนกัน อย่างขณะนี้คิดออกคำว่า หล่อ นั้น เดียวนี้ก็เข้าใจว่ายังใช้กัน อย่างใช้กับคนสวยที่น่ารักน่าเกรงขาม ก็ว่าคนนั้นหล่อเฉพาะผู้ชาย คำว่า หล่อ นี้มาจากรูปหล่อ ๆ ก็หมายความว่ารูปร่างหน้าตาเหมือนรูปปั้นรูปหล่อ คงมาจากอย่างนี้ฝรั่งเขาก็มี เขาว่าผู้ชายคนนี้มีหน้าตาโก้ สวยเหมือน Greek God ก็เหมือนรูปปั้นกลับมาเป็นภาษาไทยก็ว่าคนนี้รูปหล่อ แล้วก็กลายเป็นหล่อเฉย ๆ คำว่า หล่อ นี้ก็ชักจะติดเข้ามาในภาษา อีกหน่อยก็คงกลายเป็นภาษาที่ใช้ได้ แต่ว่าพูดถึงบัญญัติศัพท์ คำต่าง ๆ ที่มาจากคณะกรรมการ ประชาชนก็มาใช้ บางทีก็มาใช้อย่างผิด ๆ ถูก ๆ ไม่ใช่หน้าที่ของผู้บัญญัติศัพท์ที่จะโกรธ เพราะว่า เป็นผู้ทำ เป็นผู้สร้างขึ้นมา ต้องทราบถึงผลสะท้อนที่จะมี ไม่ใช่ว่าบัญญัติศัพท์ขึ้นมาแล้ววางไว้ให้เด็ก ๆ ใช้ เช่นเดียวกับผู้ที่ทำปิ่นขึ้นมา ทำขึ้นมาแล้ววางไว้ในโรงเรียนให้ยิงกันจนปิ่นปี้ให้เล่นกันจนเกิดอันตราย แล้วบอกว่าสร้างปิ่นขึ้นมาต่างหาก ไม่ได้ให้อะมาying กันเล่น ไม่มีความผิดอะไรเลย คนที่ทำปิ่นแล้วนำมาให้เด็กใช้เช่นนี้ย่อมมีความผิดด้วย ส่วนคนที่บัญญัติศัพท์ขึ้นมาให้ผู้ไม่มีความรู้ในด้านวิชาภาษาเอาไปใช้เพราะฟังเข้าที่ตึกก็ผิด ขอโทษอาจารย์บุญเหลือที่รู้สึกว่าจะจะจงใจไปหน่อย แต่ไม่ได้ตั้งใจว่าพูดทั่ว ๆ ไป วันนี้อาจพูดเต็มที่ ขอมิเสร์ที่จะพูด

ครั้นแล้วได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ฯพณฯ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ แสดงความคิดเห็น ฯพณฯ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราโชวโรภาสอภิปรายในเรื่องปัญหาภาษาต่อไป ความจริงเรื่องภาษาและการตั้งศัพท์ต่าง ๆ นี้ก็ไม่มีโอกาสตั้งศัพท์อย่างอื่น นอกจากศัพท์เดียวซึ่งรับว่าเป็นความผิด เพราะเวลานั้นต้องทำหน้าที่เป็นเลขาธิการกรรมการสภามหาวิทยาลัย จะต้องบันทึกลงไปถึงเรื่องศาสตราจารย์ท่านผู้หนึ่ง ซึ่งท่านไปเรียนต่างประเทศมาได้ปริญญาทาง

Ornithology ครั้นจะไปเขียนว่าท่านผู้นี้สำเร็จวิชานก ก็รู้สึกว่าจะไม่เป็นการเหมาะสม และอาจถูกใจมตกลับมากบอกว่าบัญญัติศัพท์ไม่เป็น ก็เลยบอกว่าผู้นี้ได้วิชาปักษีวิทยา ก็รู้สึกว่าจะไม่มีใครคัดค้าน ฉะนั้น ถ้าเป็นความผิดก็ยอมรับว่าเป็นความผิด จะเป็นบาปเป็นกรรมอะไรที่ติดตัวมาจนปานนี้ เลยไม่ได้ทำอย่างอื่นสิ่งที่รักอยากจะทำก็ไม่ได้ทำ ไปเรียนวิศวกรรมมาก็ต้องไปทำหน้าที่เป็นทูต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า เรื่องบาปกรรมนี้ขอสนับสนุนอาจารย์สุกิจ เพราะว่าคำนี้เป็นคำเทคนิคโดยแท้ และก็คงไม่มีผู้สำเร็จวิชา Ornithology มาหลายคน ไม่ได้เป็นคำที่ใช้แพร่หลาย ก็ไม่เป็นอันตรายต่อส่วนรวม จึงไม่มีบาป

าพณา นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ จึงกราบบังคมทูลต่อไปว่า เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าก็มีจิตใจที่จะอภิปรายต่อไปได้ ปัญหาที่อยากอภิปรายนั้นเป็นปัญหาสนับสนุนเกี่ยวกับกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับการที่อ่านผิดบ้าง ความหมายที่ผิดบ้าง แล้วก็การบัญญัติที่สิ้นเกิน ไปบ้าง เพราะว่าได้เห็นตัวอย่างชนิดนี้ ขณะนี้ในปัจจุบันนี้ในประเทศอินเดีย รัฐบาลอินเดียเมื่อแยกจากรัฐบาลฝ่ายปากีสถานออกไป เพื่อแสดงความรักชาติ แสดงความเป็นชาติของตน ก็ได้ประกาศว่าจะใช้ภาษาฮินดีเป็นภาษาราชการในเวลา ๕ ปี ส่วนทางด้านปากีสถานก็ใช้ภาษาอูรดู ซึ่งฮินดีกับอูรดูนั้นแต่เดิมก็ไม่แตกต่างกันนัก เนื่องจากที่ว่าอันหนึ่งใช้ตัวอักษรอาหรับเขียน อันหนึ่งใช้อักษรเทวนาครีเขียน แต่เมื่อรัฐบาลอินเดียได้ประกาศว่าจะเอาภาษาฮินดีเป็นหลักภาษาราชการ ก็ตั้งกรรมการพิจารณาบัญญัติศัพท์ขึ้น เมื่อบัญญัติไปแล้วกรรมการบัญญัติไปได้ดูเหมือน ๕,๐๐๐ กว่าคำ แล้วโยนผลุงไปให้ฝ่ายราษฎร มหาวิทยาลัย และวิทยุกระจายเสียงใช้ เอา ๕,๐๐๐ คำใหม่ ๆ ซึ่งมนุษย์ไม่เคยได้ยินมาก่อนเป็นภาษาสันสกฤต พออ่านข่าวเสร็จไปแล้ว คนฟังว่าอ่านภาษาอะไรกัน ฟังไม่ออก พวกทางรัฐใต้ที่อยากจะใช้ภาษาทมิฬบอกฟังไม่รู้เรื่อง อยากให้ใช้เป็นภาษาอังกฤษ ฝ่ายรัฐอีกด้านทางปัญจาบบอกภาษานี้ใช้ไม่ได้ ฟังไม่รู้เรื่อง ตกลงมีรัฐกลาง ๆ แฉวพิหารหรือเบงกอลได้ใช้กันบ้าง ก็เลยเป็นปัญหา ศัพท์ที่บัญญัติใหม่มันแปลกไป เพราะถือ

ว่ากรรมการบัญญัติสันเกิน ไปก็เป็นได้ เพราะไม่ว่าอะไรบัญญัติเสียหมด จนแม้แต่คำที่เป็นเทคนิคก็จะบัญญัติต่อไป ตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ ดุดันดอกไม้ฝรั่ง Magnolia ที่เรียกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Magnolia Grandiflora ยังบัญญัติว่า จัมปะกะมหาบุษปะ ไม่มีใครรู้ อ่านวิทย์ แยกเองก็ฟังไม่ออก คนที่บันทึกคือเนรูห์ บ่นว่าภาษาวิทย์ฟังไม่ออก ขอให้ไปเปลี่ยนเสีย รัฐมนตรีที่ควบคุมกระจายเสียงเป็นคนที่ไม่เข้มแข็ง ก็บอกว่านายกฟังไม่เข้าใจก็ช่างนายก ภาษาต้องเป็นภาษา ก็ขึ้นใจอยู่เช่นนี้ เวลาจะของบประมาณ สภาผู้แทนราษฎรบอกว่าภาษาวิทย์ฟังไม่เข้าใจแน่ ขอให้แก้ไขเสียใหม่ รัฐมนตรีกลัวจะไม่ได้งบประมาณก็ต้องแก้ไข ครั้นแก้ไขเสร็จแล้วคนกลับบอกว่าเอาภาษาอะไรมาพูดวิทย์ มันไม่ใช่ภาษาอินเดียเสียแล้ว เป็นภาษาอูรดูนี่นา จะไปตามปากีสถานละซี อินเดียไม่ยอมตามปากีสถานก็เลยไม่แน่ใจว่าจะเอาอย่างไรดี ครั้งหนึ่งก็จะเอาภาษาอังกฤษทับศัพท์อย่างเดิม ฟังวิทย์อินเดียก็บอก “เย ออลอินเดียราดิโอ แฮะ” พอเดี๋ยวนี้แก่สันสกฤตก็ว่า “เย อากาสวณี แฮะ” อากาสวณีคือเสียงจากอากาศ ฟัง ๆ ดูก็ก็น่าไปได้ แต่ก็แก้ไขกันไปแก้ไขกันมา ไม่ทราบว่าจะชนะกันแน่ ฝ่ายการเมืองจะชนะเรื่องเกี่ยวกับภาษาหรือฝ่ายบุคคลภายนอกจะชนะ ในสภาผู้แทนราษฎรเขาเปิดให้ซักใช้รัฐบาลได้เป็นภาษาฮินดี แต่บางทีรัฐมนตรีก็พูดภาษาฮินดีไม่ได้ พูดภาษาฮินดูสถานบ้าง อะไรบ้างก็ว่าไป พอผู้แทนราษฎรฟังไม่ออกก็บอกว่า ท่านเรียนฮินดีกับข้าพเจ้ามันคนละครุคนละสำนัก เรื่องมันก็ยุ่งเช่นนี้

การอ่านที่ผิดก็เป็นปัญหาอีกอย่างที่เกิดขึ้นมา เพราะเป็นเรื่องของภาษาบ้านเราเดี๋ยวนี้ก็มีอยู่แล้ว ตัว ร ไม่มีใครค่อยพูดถูก พูดแต่ตัว ล ไม่รู้ ว่า ไม่รู้ แยกตรงข้าม รวลิ้นเสียงจันับจิงหวะไม่ทัน ไม่รู้ frequency เท่าไร แต่สงสัยไปค้นดูตำราแยกเขามีอย่างไร ไปเปิดดูศิลาจารึกของพระเจ้าโคกที่เขียนเป็นอักษรพราหมี แล้วมาเขียนเป็นอักษรปัจจุบันนี้ก็ไม่ปรากฏว่ามีตัว ร เลย แม้คำว่าราช ก็เขียน ลาช แต่มาตอนหลังพอกลับมาเขียนเป็นภาษาใหม่ในปัจจุบันนี้เข้าก็ใช้เป็นราช ราชน ว่ากันไปตามต่าง ๆ ตัว ร ก็เกิดมีขึ้น จนกระทั่งบัดนี้ ถ้าไปดูภาษาทมิฬ ตัว ร ตัว ล เหมือนกันหมด วรรณ ก นี้อักษรตัวเดียวกันทั้งนั้น อ่านเอาแล้วแต่ตามใจชอบ แต่ถ้าคนที่ระวังรักษาอยู่ก็คงรักษาไว้ต่อไปได้ แม้สันสกฤตเอง

บางที่ตัว ร กับตัว ล ก็ใช้กลับกันไปกลับกันมา เช่นเราได้ยินคำว่าโรหิต สันสกฤตก็ว่าโรหิต ปลาโรหิตก็ปลาตะเพียนหางแดง กุรมโรหิตก็เต่าทะเล หรืออะไรทำนองนี้เป็นเรื่องของโลหิตแล้วก็ยอมสีแดงด้วยก็หมายความว่าเลือด แต่มาตอนหลังก็ใช้ทั้งโรหิตและโลหิต แต่ที่จะว่า ร ล ของเขาต่างกันหรือไม่ ก็เป็นการที่ develop มา แต่เขา develop มาทางตัว ร เสียง ล หายไปมีตัว ร เพิ่มขึ้นมา แต่ของเรานั้นไม่รู้ว่าจะเป็นวิวัฒนาการหรือวิวัฒนาการหรือปรีวิวัฒนาการ ตัว ร หายไปเหลือแต่ตัว ล อยู่ จะเป็นกระดูกไปทางแขกหรือหันมาทางจีน ถ้าต้องการจะให้ เป็นไทยอยู่ ก็คงรักษาไว้ครั้งต่อครั้ง ส่วนที่ว่าความหมายที่ผิดก็ผิดแตกต่างจากเดิมไป อย่างไปคุยกับแขก อย่างคำว่าสารพัด^๑ของเรา พวกสารพัดช่าง สารพัดทุกสิ่งทุกอย่าง แขกเขาไม่ว่าทุกสิ่งทุกอย่าง เขาว่าทุกหนทุกแห่ง อย่างไหนจะถูก มานั่งคิดดูรู้สึกว่าจะมองดูคนละเหลี่ยม เช่นเวลาชมโฉมมองดูข้างบน มองดูข้างล่าง มองดูข้าง ๆ มองดู ๆ แล้วก็บอกว่าสารพัดสวย อีกคนไม่รับบอกว่า ผมก็สวย ตาก็สวย ฟันก็สวย จมูกก็สวย กลายเป็นทุกสิ่งทุกอย่างสวยหมด ความจริงมันก็สารพัดอยู่นั่นแหละ ก็เป็นปัญหาว่าความหมายก็เปลี่ยนแปลงไป อย่างคำภาษาไทยเราว่า พยายาม จะให้สำเร็จก็ต้องพยายามอีกที่ แขก วยายม ว่า excercise เขียนซ้ำ ๆ ซาก ๆ กับทำอย่างเก่าอยู่นั่น เขียนลายมือ ก ข ค ก ข ค อยู่นั่นคือซ้ำ ๆ ซาก ๆ ทำซ้ำซาก เราก็ว่าพยายาม ถ้าไม่พยายามก็คงไม่อยากเขียน มันก็เหมือนกัน อย่างสหายเอ๊ย อย่างเอกอัครราชทูตอินเดียคนก่อนที่ชื่อสเหยัยถามว่า สหายแปลว่าเพื่อนใช่ไหม เขาบอกว่า ไม่ใช่ แปลว่าอะไรละ เขาว่าช่วยเหลือ ก็ผู้ที่ช่วยเหลือกันละเป็นสเหยัย ก็แน่ละถ้าไม่ช่วยเหลือก็ไม่ใช่สหายนะซี เป็นการแปลกลับไปกลับมารูปีนี้ เมื่อเป็นเด็กเล็ก ๆ ไปไหน ก็ว่าไปทำงาน ไม่บอกไปที่ทำงาน ไปออฟฟิศ ต่อมาเป็นที่ทำงาน ภาษาไทยเราเรียกอย่างนั้น ไม่ว่าจะไปเหนือ ไปใต้ ไปตะวันออก บอกไปที่ทำงานคนก็รู้หมด ก็ไม่เป็นไร หรือจะไปบอกว่าที่เสียดเวียดก็พอไปได้ เวลานี้ในอินเดียกำลังวุ่น พวกอูรดูก็ว่าดึกดำ แปลว่าที่ทำงาน พวกแขกเขาว่า การยาลัย ถามใคร ไม่มีใครรู้ แต่สำนักงานรัฐบาลว่า การยาลัย แปลว่าที่ทำงาน แต่ถ้าเราไม่นำเอาภาษาอื่นมาใช้บ้างในบางกรณีก็อาจ

^๑ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เขียน สารพัด

ลำบาก สมัยรัชกาลที่ ๕ ไปไหน ไปสเตรชั่น ไปตีสาย ไปตะแล็ปแก๊ป คงจะรำคาญหูขึ้นมา ก็เกิดมีคำไป สถานี แรก ๆ พูดว่าไปสถานีก็คงจะเป็นเหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้ขึ้นไปแล้ว เดี่ยวนี้ถามไปไหน ไปสถานีหัวลำโพงไม่เป็น ถ้าว่าไปสเตรชั่นละเป็นแน่ คำ น้ำประปา ที่แรกว่า น้ำประปา พวกบ้านนอกไม่รู้ คนสมัยก่อนไปบอกคนเชียงใหม่ไปบอกเขาว่า กินน้ำประปา เขາถามว่า น้ำอะไร น้ำมะพร้าวหรือ พอไปเมือง Benares ไปพบศาสตราจารย์คนหนึ่งถามว่า ที่เมืองไทย Water supply ใช้คำว่าอะไร บอกว่าน้ำประปา แกบอก ประปา? very good ประปาแปลว่า drinking fountain เป็นคำสันสกฤต ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว ไทยยังเอามาใช้ได้ เขาว่าเป็นของดี โทรเลข โทรศัพท เขาก็ว่าดีทั้งนั้น เดี่ยวนี้แขกก็มี ที.วี. ขึ้นมาเรียกว่า โทรตาเช่น คือ โทรทัศน์

ต่อไปนี่คือเรื่องการแปล ใช้ว่าแปลบางที่จะมากไป อย่างที่เรียนไว้ว่า Magnolia Grandiflora นั้น แปลว่า จัมปกะมหาบุษปะ เรื่องนี้ขอเล่าเมื่อคราวพบเจ้าฟ้าสีหนุ ไม่ใช่เรื่องเขาพระวิหาร คือถามขึ้นมาว่าท่านชอบดอกไม้อะไร ผมก็ตอบออกไปว่าชอบดอกไม้สดและกล่าวเติมไปว่า ดอกไม้สดขาวบริสุทธิ์และหอมมาก เลยถามว่าดอกไม้อะไรล่ะ ทูลตอบไปว่าเรียเซียเดียว-ราชชาติ รู้สึกยิ้มแย้มแจ่มใสผิตปรกติ เพราะพระอัยกาธิราชนั้กองค์นั้โรตม นั้เดิมทรงพระนามว่านั้กองค์ราชชาติ แห่เข้าที่จุดก็เลยยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจាកั้คลายความตึงเครียด แต่ถ้าไปทูลว่า Buddleia alba ก็คงจะไม่มีใครเข้าใจว่ากระไร นั้กองค์สีหนุก็คงจะไม่ยิ้ม เรื่องการแปลนั้มันก็สำคัญเหมือนกัน ถ้าใช้ศัพท์มากไปบางทีก็ไม้เข้าท่า อย่างเวลานั้ในอินเดียผมก็อุตสาห์เรียนอักษรเทวนาครี อ่านหน้าร้าน ป้ายฝรั่งว่าอย่างไร แยกอ่านอย่างไร ต้องหัดอ่านอย่างนั้น อย่างคำว่า Panjab Bank Limited อ่านเทวนาครีก็ว่า Panjab Bank Limited เหมือนกัน ตกลงอ่านไปก็เท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าอยากจะใช้ภาษาอังกฤษ เอาภาษาอื่นเข้ามาใช้ก็กลัวคนจะไม่รู้เรื่อง ตกลงที่รัฐบาลบอกว่า จะใช้ภาษาอินดีภายในเวลา ๕ ปี นั้น เห็นจะต้องต่อไปอีก ๕ ปี แด้วถึง ๕ ปีแล้วไม่ทราบว่าจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ แต่การที่นำเอาภาษาสันสกฤตและภาษาขุ่ยกเข้ามานี้ ด้านของเรากั้ยังมีเปรียบอยู่ันดหน่อย คือเราเอาเข้ามาที่ละอัน ๆ เหมือนเด็กหักไม้ทีละท่อน ๆ ก็พอหักได้

แต่แขกเขาโยนปิงเข้าไป ๕,๐๐๐ กว่าคำ เลยไม่มีใครใช้เลย เพราะฉะนั้นคิดว่า ถ้าหากเราจะบัญญัติศัพท์ใช้ในประเทศไทย อย่าปล่อยออกมาแล้วลอยกระต๊อน นาน ๆ ปล่อยออกมาสักคำหนึ่ง เช่นคำว่า เผยแพร่ แต่แรกเราก็เผยแพร่ สภาเผยแพร่ พาณิชย์ พอเผยแพร่ออกมาคำหนึ่ง ใคร ๆ ก็ใช้เผยแพร่กัน จนเดี๋ยวนี้ใครใช้ เผยแพร่ก็เหมือนกับไม่รู้ภาษาไทย ดังนั้นเป็นต้น ถ้าหากว่ามีวิธีใดถ้าเราไม่ใช้ภาษาใหม่ ๆ ได้มากเกินไปก็พอจะทนได้หรือพอกินไปได้ แต่ถ้าเข้ามามากเกินไป เช่น สังฆกาลหรืออะไรต่าง ๆ อาเวศหรืออะไร พระก็ไม่เชิง คุณหัสดีก็ไม่ใช่ จะเป็นปัญหาที่ลำบากมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ต้องขอใบอาจารย์สุกจิ รู้สึกว่าท่านเก่งมาก ชำนาญภาษาแขกกว่าแขกอีก แล้วรู้สึกว่าคุณได้มาทุกอย่าง นอกจากอย่างหนึ่ง พักหน้าอย่างนี้ไม่เป็น ตามธรรมดาแขกเขาพักหน้าทางหนึ่ง แต่ท่านพักอีกทางหนึ่ง

ฯพณฯ นายสุกจิ กราบบังคมทูลตอบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเกรงว่ามาถึงประเทศไทย คนจะเข้าใจผิดก็เลยไม่กล้า

มีพระราชดำรัสต่อไปว่า มีเรื่องทำให้คิดถึง ที่บอกว่า Panjab Bank นั้นนะ ภาษาไทยก็เขียนเหมือนกันและมีแปลก ๆ ตรงข้ามที่สะพานแคบ เมื่อหลายปีมาแล้วทางไปหัวหินเขาเขียนว่า สะพานแคบ เดียวนี้กว้างหมดแล้ว แต่ก่อนนี้แคบจริง ๆ แล้วเขียนเป็นภาษาฝรั่งว่า Span Kaep หวังจะให้ฝรั่งเข้าใจว่า สะพานแคบเป็นภาษาไทย แต่เขียนตัวหนังสือฝรั่ง ดกลงเมืองไทยเราไม่เหมือนเมืองแขก ไม่เหมือนเมืองที่ใกล้เคียง อย่างที่บอกต่อกันนี้ว่าเมืองไทยเราโชคดี มีภาษาของเรา มีภาษาที่เราใช้ได้ ไม่จำเป็นที่จะไปทำลายเสีย แต่ของแขก ของประเทศใกล้เคียงนี้ เขาต้องทำลายภาษาเดิมที่เขาพูดอยู่เพราะว่ารักชาติ เราขอรักชาติ ขออย่าทำลายภาษาที่มีอยู่ แขนงนั้นเขาอยู่ได้อังกฤษมานานก็ต้องใช้ภาษาแบบอังกฤษมาตลอดเวลา แล้วก็อยู่คละกับปากีสถาน เขาก็อยากแยกเรื่องรักชาติอื่นแล้ว ไม่อยากตาม จะว่าตามกันก็จะเป็นศัพท์หนังสือพิมพ์ไปหน่อย ไม่อยากตามกันปากีสถาน ปากีสถานก็ไม่อยากตามกันอินเดีย เลยทะเลาะกันใหญ่ เป็น

เรื่องที่จะต้องแสดงศักดาแสนยานุภาพว่าตัวมีภาษาของตัวเอง จนกระทั่งไม่รู้เรื่อง ก็ไม่รู้เรื่องนั้นไม่สำคัญเท่าความรักชาติ ขออย่างหนึ่ง การบัญญัติศัพท์ก็ตาม การใช้ศัพท์ก็ตาม กิจการใด ๆ ก็ตาม ต้องมีเหตุผลอยู่เสมอที่จะทำลงไป อย่าให้เหตุผลนั้นเหลวไปเป็นเหตุผลทางการเมือง เหตุผลทางรักชาติเกินควร หรือเป็นความรู้สึกรักตัวเองเกินไป จะแสดงว่าตัวรู้หรือตัวเก่งเกินไปเพราะว่าไม่ใช่เหตุผล ไม่ใช่หลักที่ถูก หลักของภาษาคืออย่างที่ยกไว้แล้วในตอนต้นว่าเป็นประโยชน์ เพื่อให้คนเข้าใจซึ่งกันและกัน ภาษาไม่ว่างสำหรับแสดงความคิด คนเรามีสมองที่จะคิด คราวนี้ ถ้าคิดอยู่คนเดียวก็เหงา อยากให้คนอื่นคิดบ้าง หรืออยากทราบความคิดของผู้อื่นก็ต้องใช้ภาษาเป็นสื่อ อยากรู้ก็ต้องใช้ภาษา ถ้าไม่ใช้ภาษาคนก็ภาษาเมื่อภาษาถึง ภาษานก ก็ต้องเป็นภาษาอยู่ดี แต่คนเราเป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่มีภาษาพูดกันได้รู้เรื่อง ถ้าจะทำลายภาษาที่พูดกันรู้เรื่องเช่นนี้ ก็กลายเป็นลิง เพราะเราถือว่าลิงเขาต่ำต้อยกว่ามนุษย์ ความมุ่งหมายของภาษาคือแสดงความคิดต่อกัน ถ้าเราจะมาบอกว่านี่คือถ้วย (ทรงชี่ถ้วยแก้ว) คนอื่นมาแย้งว่าไม่ใช่ถ้วย อ้ายนี้แก้วต่างหาก ก็ได้เหมือนกัน ขอให้ตกลงกันก็แล้วกัน คือคำต้องมีความหมายชัดเจนต้องตกลงกัน แต่เมื่อคนไทยเรามีตั้ง ๒๕-๒๖ ล้านคน ก็ต้องตกลงกันทั้งหมดว่าคำนั้นแปลว่าอะไร แต่เมื่อคนบัญญัติศัพท์คำที่พูดยากหรือเข้าใจยากก็อาจจะบิดความหมายไปได้ ต่อไปอีก ๕๐ ปี ๑๐๐ ปี ก็จะไม่ทราบว่าจะมาจากอะไร

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ กราบบังคมทูลว่า พระราชาอาญาไม่พินเกล้าฯ ยังมีคำที่ควรจะกราบบังคมทูลอีกคำหนึ่ง คือคำว่า มาตรการ ข้าพระพุทธเจ้าได้นำออกใช้เป็นชั้น ๆ อย่างที่ว่า ทั้งนี้เพราะว่าแต่ก่อนใช้ว่าวิธีการ แต่วิธีการเดี๋ยวนี้เขาว่า method วิธีก็ mode ที่จริงถ้าไม่ถือว่าเป็นวิชาการอะไร จะใช้ว่าวิธีการก็คิดด้วยเกล้าฯ ว่าพอจะไปได้ ส่วนที่อาจารย์สุกิจ ว่าคำสารพัดเป็นความผิดของปทานุกรม ซึ่งพจนานุกรมควรจะแก้ แต่เขียนเป็นสารพัด แต่เดิมไม่ได้เขียนอย่างนั้น เขียนตัว ด สะกด เป็นสารพัด ถ้าดูกรวินิพนธ์เก่า ๆ เขาเขียนสารพัด ศ สะกด แต่ปทานุกรมไปเขียนเป็นสารพัดเข้า แยกจึงว่าทุกหนทุกแห่งไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสถามหม่อมราชวงศ์สุนชาติ สวัสดิกุล ว่า ทางชุมนุมภาษาไทยยังมีปัญหาอะไรในเรื่องนี้บ้างหรือไม่ หม่อมราชวงศ์สุนชาติ สวัสดิกุล กราบบังคมทูลว่า ยังมี แล้วกล่าวว่า ขอกราบทูลเชิญเสด็จในกรม ทรงอธิบายเรื่องวิธีที่จะบัญญัติศัพท์ เพราะต่อไปเมื่อจะรับรองศัพท์หรือคำต่าง ๆ ที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศตามพระราชดำริแล้ว ชุมนุมภาษาไทยจะได้ใช้เป็นหลักพิจารณาคำต่าง ๆ เพื่อชักชวนให้สมาชิกและประชาชนใช้ตาม จึงขอกราบทูลถามว่าวิธีบัญญัติศัพท์ที่ทรงกระทำมานั้น ทรงมีแนวทางอย่างไร

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ ทรงอธิบายถึงวิธีบัญญัติศัพท์ต่อไปว่า การบัญญัติศัพท์นั้นจะใช้วิธีบังคับไม่ได้ เพราะว่าภาษามีชีวิตชีวของเขาเอง ซึ่งทางหลักภาษาศาสตร์ฝรั่งเรียกว่า genius of the language อัจฉริยลักษณะของภาษา แต่ละภาษาก็มีอัจฉริยลักษณะของตน ๆ คำว่าอัจฉริยลักษณะมีเสียงไม่เพราะเลย คำนี้ไม่ใช่ของข้าพระพุทธเจ้า เขาใช้กันมา เรียกตามที่เขาใช้กันมา ฉะนั้นผู้ที่คิดศัพท์ขึ้นหรือตั้งศัพท์ขึ้นจะต้องตั้งให้เหมาะแก่ที่ genius of the language จะรับรอง เพราะฉะนั้นบางทีก็ไม่รับเอา ข้าพระพุทธเจ้าจะให้ตัวอย่าง เช่นคำว่า culture ที่แรกไปคิดทางสันสกฤตออกมาว่าพฤทธิธรรม ก็ไม่มีใครตาม เพราะว่าเสียงไม่เข้าจังหวะกับภาษาไทย เพราะฉะนั้น genius of the language ก็ไม่รับ วันหนึ่งข้าพระพุทธเจ้าเขียนว่าวัฒนธรรมออกมา จังหวะเหมาะสมกับคำในภาษาไทย เพราะฉะนั้นก็เลยรับกัน การบัญญัติศัพท์นั้นเราจะต้องนึกถึงศัพท์ภาษาฝรั่งที่เราจะแปลออกมานั้นเราจะต้องดูความหมายว่าความหมายว่าอย่างไร ตามธาตุของศัพท์และข้อสำคัญที่สุด คือความหมายนิยมใช้ว่าเวลานี้เขานิยมใช้อย่างไร บางทีก็ห่างไกลกับความหมายเดิม และทางที่ดีที่สุดผู้ที่จะใช้ศัพท์นั้นควรจะคิดขึ้นมาก่อน อย่างเช่นเวลานี้ราชบัณฑิตยสถานกำลังบัญญัติศัพท์แพทย์นี้ก็ขอให้แพทย์คือหมออวย คิดขึ้นมาทางคณะแพทย์ แล้วราชบัณฑิตยสถานก็มาตรวจในเชิงภาษาที่ช่วยกัน เช่นว่าคำนี้ ความหมายนิยมใช้ในภาษาฝรั่งว่าอย่างนั้น ใช่ไหม แล้วก็เปิดดูพจนานุกรมแพทย์แล้วก็คิดหาศัพท์ไทย ในการคิดนั้นเราก็คิดหาคำไทยก่อนถ้าหาได้เราก็รับเอา ต่อเมื่อหาไม่ได้จึงจะหันเข้าไปหา

บาลีสันสกฤต ในการที่หันเข้าไปหาบาลีและสันสกฤตนั้น ถ้าหากเราจะใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษมันไม่เข้าจังหวะกับภาษาไทย และอีกประการหนึ่งถ้าเป็นบาลีและสันสกฤตแล้วพระท่านก็เข้าใจ แล้วคนที่ใช้ตามก็เคยชิน ก็ใช้กันได้ ทั้งนี้จะไปโทษบัญญัติกรณักก็ได้ เช่น คำว่าประสพการณ์^๑นี่ผิดอดีตทีเดียวที่ทางกระทรวงศึกษาบัญญัติ แต่ก็ใช้กันไปเกือบจะติดใช้กันไปยั้งงั้นเองนะ เพราะว่าถ้าแปลออกมาแล้วไม่ใช่ experience เลย ครั้นจะทับศัพท์ experience มันก็ไม่เหมาะ ไม่ใช่ภาษาไทย ก็จะต้องคิดกันต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าก็ไปคิดมานานเหมือนกัน มานึกว่าคำ experience นี้ ถ้าหากจะใช้ควรจะใช้ว่า “ผ่านพบ” ผ่านพบเป็นคำไทย แต่ว่าตามทางจิตวิทยาถ้าจะแปลตามทฤษฎีของหม่อมหลวงดูย์ในหนังสือจิตวิทยาก็นึกว่ายากที่จะไม่หันเข้ามาหาบาลีและสันสกฤต เช่น ใช้ว่า “อนุภพ” อนุภพเดี๋ยวนี้อาจไม่มีใครใช้ แต่ว่า ‘การผ่านพบ’ ก็น่าจะดีกว่าประสพการณ์ ประสพการณ์ที่ว่าไม่ถูกนั้นเพราะว่า ประสพ เป็นคำบาลี แปลว่าการเกิดผล ดูในพจนานุกรม แปลว่าดอกไม้ ลูกไม้ คือสิ่งที่เกิดขึ้น แล้ว การณ์ ก็แปลว่าเหตุรวมแล้วว่าเหตุที่เกิดขึ้น มันไม่ใช่ experience แต่ต่อมาก็อวไม่ใช่ดอก ประสบเป็นคำเขมร มีคนเขียนว่าประสบการณ์ สะกดด้วยตัว บ ถ้าเขียนประสบการณ์โดยเอา ประสบ กับ การณ์ มารวมกันเข้าแล้วยังผิดหลักภาษาไทย ประสบ มันก็พบเท่านั้น ที่ว่าผ่านพบน่าจะหมายความว่าเราพบสิ่งหนึ่งแล้วมันต้องเข้าไปในจิตใจ เป็นผ่านพบก็เป็นความรู้ หรือ concept ซึ่งมีผู้แปลว่าปฏิญาณ เพราะฉะนั้นศัพท์เทคนิค experience ทางจิตวิทยานั้นก็ยากที่จะหลีกเลี่ยง แต่เราควรจะมีอีกคำหนึ่ง แต่คิดด้วยเกล้าฯ ว่าคำว่าผ่านพบนี้บางทีก็พอจะผ่านไปได้ แต่ว่าอาจจะใช้ไม่ได้เพราะนักจิตวิทยาเขาไม่เห็นด้วย เพราะฉะนั้นในการคิดศัพท์ เช่นจะหาคำมาใช้แทนประสพการณ์ซึ่งเดี๋ยวนี้อาจให้เลขาฯ ร่างมาเขาก็ใช้ ข้าพระพุทธเจ้าเกรงใจ บางทีเซ็นหนังสือไป บางคนก็คิดกันว่าข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วย แต่อันที่จริงไม่เห็นด้วยเลย

^๑ พจนานุกรมลัทธิราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เขียน ประสบการณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ก็หลักต่าง ๆ ที่ในกรมได้บรรยายนี้ก็รู้สึกว่าคุณต้อง คือว่าต้องนึกถึง genius ของภาษา แต่ว่าต้องขอช้า เกี่ยวข้องกับ genius ของภาษานี้ว่าวิธีพูดของคนไทย เราเป็นคนไทยก็วิธีพูดของฝรั่ง เช่นอังกฤษเขาเป็นคนอังกฤษ หน้าตาเขาก็ไม่เหมือนกับเรา รูปร่างก็ไม่เหมือนกับเรา วิธีพูดเสียงเขาก็ไม่เหมือนเรา สมองวิธีคิดของเขาก็ไม่เหมือนของเราแน่นอน เราเห็นสิ่งใดอย่างหนึ่ง เขาเห็นอีกอย่าง เห็นได้ในศิลปะ ศิลปะเขียนรูปหรือศิลปะดนตรีก็ตาม ต่างกัน นี่เป็นสิ่งสำคัญ วิธีพูดก็ต่างกัน แล้วก็ expression ศัพท์ของเขาก็ต่างกับของเรา แต่โดยมากเดี๋ยวนี้ที่อันตรายที่สุดจากการแปลในข่าวอย่างหนึ่ง การแปลในการบันเทิงโดยเฉพาะภาพยนตร์นั้น ผิดกันมาก ผิดเรื่อยเพราะว่าเอาภาษาที่เขาพูดมาแล้วมาแปลคำนั้นตามที่นึกว่าตรง จนกระทั่งความหมายไม่เหมือนกันอย่างนี้เป็นสิ่งที่อันตราย ต้องระวังเรื่อง genius of the language ตามวิธีคิดของคนเราเป็นอย่างไร ส่วนการจะบัญญัติศัพท์นั้น ขอให้ระวังอย่างเดียวขออย่าให้เกิน คือว่าอย่าทำเกินความจำเป็น เพราะว่าบางทีชอบทำบัญญัติศัพท์เพื่อบัญญัติศัพท์ เพราะว่าถ้าไม่ได้บัญญัติศัพท์แล้วลุ่มใจ เป็นอย่างนั้น และสำหรับในด้านวิชาการก็เห็นควรว่าควรจะมีการบัญญัติศัพท์ แต่ขอให้อยู่ในขอบเขตของวิชาการ ถ้าออกมาถึงประชาชนแล้วก็มีเปลี่ยนแปลงของภาษา ประชาชนอาจชอบคำแปลก ๆ เพราะว่าสนุกดี จนกระทั่งมาใช้ในทางที่ผิดก็เกิดความเสียหายได้ บัดนี้ท่านทั้งหลายก็ได้ออกความคิดกันแล้ว น่าจะให้คนที่อยู่ข้างล่างนอกความคิดบ้าง ถ้ามีผู้ใดมีความคิดจะแสดงก็อยากจะเชิญมา อ้าว คุณก็กฤทธิ คุณก็กฤทธิอยู่ที่ไหนก็อยากจะพูด อยู่ข้างล่างนั้นคงลุ่มใจแน่นอน ขอให้ขึ้นมาพูด

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีพระราชดำรัสแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับภาษาไทยเป็นอเนกประการ ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชกระแสใส่เกล้าฯ เพื่อนำไปกระสวนแล้วก็จะกระเขียนไว้ประดับสติปัญญาต่อไป

มีพระราชดำรัสว่า ขอคำแปล

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช กราบบังคมทูลต่อไปว่า ถ้อยคำภาษาไทยหลายคำที่ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบบังคมทูลมานั้น กระทรวงศึกษาธิการของใต้ฝ่า

ละออธลีพระบาทเป็นผู้บัญญัติขึ้น ข้าพระพุทธเจ้าไม่ทราบเกล้าฯ ในความหมาย
 ในคำนั้นเลย แต่ได้กราบบังคมทูลมาเพื่อให้ทอดพระเนตรเห็นและให้ที่ประชุม
 นี้เห็นว่า ภาษานั้นในบางกรณีก็ไม่สามารถจะทำให้เกิดความเข้าใจใด ๆ ทั้งฝ่าย
 ผู้พูดและผู้ได้ยิน นี่ก็เป็นการใช้ภาษาของกระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพาะ ข้า
 พระพุทธเจ้าไม่ทราบเกล้าฯ จริง ๆ ว่าศัพท์เหล่านี้แปลว่าอะไร ชั่วแต่ว่ามันเข้าใจดี
 ก็กราบบังคมทูลไปตามเรื่อง ที่มีพระราชดำรัสว่าข้าพระพุทธเจ้าอยากจะแสดง
 ความคิดเห็นนั้นเป็นความจริงที่สุด เพราะเหตุว่า นอกจากข้าพระพุทธเจ้าเป็นคน
 ที่ชอบพูดภาษาไทยแล้ว ในฐานะที่ข้าพระพุทธเจ้าเป็นนักเขียนหนังสือและเป็นคน
 หนังสือพิมพ์ ก็ย่อมมีภาษาไทยเป็นเครื่องมือทำมาหากินอีกอย่างหนึ่งด้วย และ
 ถ้าหากว่าเครื่องมือทำมาหากินของข้าพระพุทธเจ้านั้นวิบัติไป เสียหายไป ชำรุด
 ทрутโทรมไป อาชีพของข้าพระพุทธเจ้าก็จะต้องร่วงโรย จนในที่สุดก็จะต้อง
 อดอยาก ทำมาหากินไม่ได้ นับว่าเป็นเคราะห์กรรมส่วนตัวซึ่งนำวิบัติเป็นอย่างยิ่ง
 ในที่นี้ก็อยากจะขอพระราชทานกราบบังคมทูลถึงเหตุต่าง ๆ ซึ่งเป็นความคิดเห็น
 ของข้าพระพุทธเจ้าเอง เกี่ยวกับความวิบัติในภาษาไทย คือว่าเหตุที่ทำให้เกิดความ
 วิบัติ และผู้ที่ทำให้เกิดความวิบัติในภาษาไทยนั้น ในชั้นแรกเห็นจะเกี่ยวกับการ
 ใช้ภาษาซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเล็ก ๆ น้อย ๆ และเมื่อยอมกันแล้วก็เปลี่ยนแปลงต่อไป
 อีกในลักษณะที่ลุกลามต่อไปจนกระทั่งฟังไม่ได้ศัพท์อย่างที่ให้มีพระราชดำรัสว่า
 คำว่า “ฉัน” นั้น ถ้าใช้ว่า “ชัน” ก็พอจะอนุโลมกันได้ก็ถูกต้องที่สุด แต่ที่นี้พอถึง
 คำว่า “ดิฉัน” ได้เปลี่ยนไปเป็น “เตียน” บ้าง “อะฮัน” บ้าง อย่างนี้ก็มักจะ
 บันยะบันยังกันไว้บ้าง ไม่น่าจะปล่อยปละละเลยไป เราเห็นว่าจะยอมกันไม่ได้ ถ้า
 ว่าเป็น “ดิฉัน” หรือ “อฉัน” ก็เห็นจะพอฟัง แต่ว่าถ้าถึง “อะฮัน” “เตียน” ก็นำ
 วิตถอยู่ และการที่ลุกลามเช่นนี้ไม่ใช่อยู่ในเฉพาะคนที่เป็นหนุ่มสาวหรือคนที่หย่อน
 การศึกษา สมเด็จพระราชาคณะองค์หนึ่ง แทนที่จะพูดว่า “อาตมภาพ” ใช้คำว่า
 “อะฮาบ” ก็ใกล้คำว่า อะฮัน ก็มี ข้าพระพุทธเจ้าได้ยินมาเช่นนั้นจริง ๆ ไม่ใช่กราบ
 บังคมทูลมาเพื่อความเท็จเลยแม้แต่น้อย นี่เป็นเรื่องของความวิบัติ เพราะเหตุว่า
 เมื่อไม่มีผู้ใดทักการที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ ในที่สุดก็ลุกลามเป็นการ
 เปลี่ยนแปลงที่หนักและไม่น่าฟังจนถึงกลายเป็นความวิบัติได้อีกมาก เหตุที่สอง

ในความวิบัติทางภาษาไทยนั้น ก็น่าจะได้แก่ผู้ที่เป็นผู้ทรงวิทยาความรู้นั้นชอบคิดเป็นฝรั่งมากกว่าชอบคิดเป็นไทย และเมื่อคิดเป็นฝรั่งแล้ว ในที่สุดเมื่อจะใช้ความคิดออกมาเป็นไทยก็ย่อมหาคำไทยไม่ได้ เพราะถ้าผู้คิดนั้นคิดเป็นฝรั่งเสียแล้ว ย่อมอยากจะแสดงความคิดเห็นให้ตรงกับความในใจของตนที่คิด เมื่อหาคำไทยใช้ไม่ได้ ก็ไม่ได้คิดเป็นไทย ก็ย่อมจะต้องบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่เพื่อให้ตรงกับภาษาฝรั่งที่ตนคิด ด้วยเหตุนี้ ก็ได้มีคำไทยเกิดขึ้นมากมายโดยที่ไม่จำเป็น แต่ว่าความประสงค์นั้นเพื่อจะให้ตรงกับภาษาฝรั่งแต่ถ่ายเดียว มิใช่แสดงความคิดอะไรมากมาย ไปก็หาไม่ และถ้าหากว่าจะลองคิดเป็นไทยดูบ้างแล้ว ก็น่าจะหาคำไทยนั้น ได้โดยไม่ง่ายนัก ในบางที่อาจไม่ได้คำคำเดียวกะทัดรัด แต่เราก็พูดกันอย่างไทยพอที่จะให้ได้เนื้อถ้อยกระตวงความโดยสมบูรณ์ ไม่ขาดตกบกพร่องที่ไหนเลยก็ยังได้ ข้าพระพุทธเจ้าได้ใช้คำว่าผู้ทรงวิทยาความรู้ นี่ก็เป็นภาษาไทยฟังดูก็พุ่มเฟิยไป เพราะเหตุว่าเดี๋ยวนี้ก็ชอบใช้คำว่าวิทยากร ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าเองก็ไม่ชอบในศัพท์ว่าวิทยากรนี้ เพราะเหตุว่า ถึงแม้จะได้ยินคำแปลว่า วิทย + อากร เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ คนที่จะเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้มันรู้สึกว่ามีใช้คนที่ไปนั่งให้สัมภาษณ์ทางวิทยุหรือไม่ใช้คนที่มานั่งอภิปรายตอบคำถาม เพราะคนขนาดนั้นเป็นผู้ที่ทรงความรู้เท่านั้น ไม่ใช่เป็นผู้ได้ค้นคิด ค้นคว้าให้เกิดความรู้ขึ้นมา หรือไม่ได้เป็นบ่อเกิดอย่างชนิดไม่มีที่สิ้นสุด ถ้า วิทย + อากร ก็ดูจะให้เกียรติกันหนักไป ถ้าจะเรียกว่าวิทยากรในแง่ของพิธีกร คือเป็นผู้ทำวิทยาเกิดชั่วครั้งชั่วคราวก็พอฟังได้ แต่ก็ยังไม่สมบูรณนัก ถ้าจะเรียกว่าผู้ทรงวิทยา ทำไมไม่เรียกวิทยากร ทั้งนี้ก็ได้ยินเสียงหัวเราะ เพราะเหตุว่าความเชื่อถือของคนไทยเอาคำว่า วิทยากรไปบวกกับคำว่า เพ็ทพญาธร แล้วเพ็ทพญาธรที่เป็นอมนุษย์ชนิดหนึ่งที่เคยทำประพตติการ ไม่สมควรที่จะกราบบังคมทูลพระกรุณา คนก็เห็นเป็นเรื่องน่าขัน แต่หากว่าเราจะใช้ว่าวิทยากร มันตั้งเป็นเพ็ทพญาธร ไม่อยากจะใช้แล้ว ก็ใช้ว่าผู้ทรงวิทยาเฉย ๆ ก็น่าจะได้ คือไม่จำเป็นจะต้องไปเป็นวิทยากร แต่นั้นในคำว่า “กร” ต่าง ๆ นี้มีอีกคำหนึ่ง คือ พิธีกร แปลกก็เห็นจะว่า ผู้ทำพิธี แต่ความจริงนั้น ผู้ที่บัญญัติศัพท์พิธีกรก็คิดด้วยเกล้าว่า คงจะคิดเป็นภาษาฝรั่ง ยอยากจะหาคำอะไรที่ให้ตรงกับคำว่า Master of Ceremony ถ้าจะเอาคำนั้นให้ตรงแล้วเป็นภาษาไทยด้วย ทำไมไม่

เรียกว่า นายพิธิ ซึ่งก็เห็นว่าถูกต้องดี ไม่เห็นมีเสียหายที่ตรงไหนเลย แต่คิดเป็นฝรั่งแล้วอยากจะให้ตั้งเป็นแขกอีกด้วย จึงได้ตั้งคำว่าพิธิกรขึ้นมาเพราะฟังดูมันโก้เก๋เหลือประมาณทีเดียว นี่จะเอาเสียงให้ตั้งโก้อีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ความวิตกกังวลต้องเกิด เมื่อพูดถึงพิธิ ข้าพระพุทธเจ้าก็ได้นึกต่อไปเกี่ยวกับคำว่า “ประกอบพิธิ” นี้ได้ยินอยู่ทุกเมื่อเชิอวัน แล้วก็ไม่ทราบเกล้าฯ ว่ามีความหมายว่าอย่างไร เช่น “เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธิ” ไม่มีธรรมเนียมที่ไหนในประเทศไทยแต่โบราณมาจนถึงทุกวันนี้ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธิ เพราะถ้าทรงประกอบพิธิด้วยพระองค์เองแล้ว พราหมณ์ก็ไม่จำเป็นต้องมีไว้ในพระราชสำนัก ทรงดำรงตำแหน่งพระมหाराชครุพราหมณ์ด้วยพระองค์เองอีกด้วย เพราะเหตุว่าพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธิโดยแท้ ถ้าเหตุว่ามีพราหมณ์พิธิ พราหมณ์เป็นผู้ทำพิธิ เสด็จพระราชดำเนินในพิธิ ทรงเป็นประธานในพิธิ ก็พอแล้ว เมื่อเสด็จพระราชดำเนินแล้วจะไปทรงเป็นอื่นก็ไม่ได้ที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปเป็นกองเชียร์นั้น เป็นไปไม่ได้เลยเป็นอันขาด ถ้าเสด็จพระราชดำเนินแล้ว ก็ต้องเสด็จพระราชดำเนินไปเป็นประธานในพิธิ พราหมณ์ก็เป็นผู้ทำพิธิ เสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพิธินั้นผิดอย่างหนักและผิดเป็นแน่นอน นี่ก็เป็นอีกเหตุหนึ่งซึ่งได้ยินอยู่เสมอ แผลงหรืออาการแห่งความผิดทั้งหลายทั้งปวงนี้ ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้อยู่ที่นี้ แล้วข้าพระพุทธเจ้าก็ไม่ได้คิดด้วยเกล้าฯ ว่าคนที่กระทำความผิดนั้นมานั่งฟังอยู่ในวันนี้ ชุมนุมภาษาไทย ก็ชุมนุมกันไป แต่ส่วนคนที่ทำผิดนั้นอยู่ตามสถานีวิทยุ ตามสถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยราชการ คนเหล่านี้พูดผิดภาษาไทยอยู่เสมอ ออกเสียงก็ผิด ใช้ศัพท์ก็ผิด ผิดทั้งในความหมาย ผิดทั้งในรูปศัพท์ ผิดทั้งในประวัติ ผิดทั้งในขนบธรรมเนียม ประเพณี ผิดทั้งวัฒนธรรม ผิดทุกอย่าง เช่นคำว่า “ประกอบพิธิ” เป็นต้น คือใช้ไปโดยไม่มีเหตุผล แต่ว่ายั่งยืนใช้อยู่ โดยที่ใครดักเตือนก็ไม่เชื่อ ถ้าหากว่าใครไปดักเตือนดั่งหนอยเข้าก็บาดหมาง เป็นต้นว่า ถ้าไปปรากฏภาพในโทรทัศน์ก็ไม่ออกชื่อเสีย เพราะเหตุว่าโกรธกันแล้วจะมาเดินให้เต็มจอก็ไม่บอกให้คนดูทราบว่าเป็นผู้ใด ข้าพระพุทธเจ้าก็ได้มีประสบการณ์หรือว่าได้ผ่านพบมาแล้วด้วยตนเอง พระราชาอาญาไม่พ้นเกล้าฯ นี่ก็ไม่ใช่ว่าถ้อ แต่ก็เป็นเรื่องของการผ่านพบ ซึ่งใคร

จะขอพระราชทานกราบบังคมทูลไว้ นอกจากจะได้ใช้ความคิดที่ผิด เหตุผลที่ผิดในการใช้ภาษาไทยแล้ว ยังมีการออกสำเนียงที่ผิดอีกอย่างยิ่งในระยาะปัจจุบันนี้ คือเมื่อคิดเป็นฝรั่งแล้ว และเมื่อใช้ภาษาแขกแล้วยังมีการออกเสียงให้ตั้งเป็นฝรั่งปนแขกอีกด้วย อย่างชื่อ จังหวัดเพชรบุรี ทุกวันนี้สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ ออกเสียงว่า* เพ็ด-ชะ-ระ-บุรี ราชบุรี ออกเสียง* ราช-ชะ-บุรี นี่ถ้าหากว่าไม่มีการระงับไว้ ต่อไปภาษาไทยก็จะออกเสียงท้ายคำหมด ข้าพระพุทธเจ้าก็อาจจะต้องเรียกตนเองว่า หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ ปราโมชะ ซึ่งรัฐมนตรีคนหนึ่งก็มีนามสกุลไปแล้วว่า นายสุนทร หงสะละดามย์ ทุกสถานียออกเสียงอย่างนั้นหมด ไม่ทราบเกล้าฯ ว่าเป็นเพราะเหตุใด เห็นจะเป็นเพราะเพื่อจะให้คล้ายฝรั่งเข้าไปมากยิ่งขึ้น นี่ก็เป็นอีกเหตุหนึ่งที่ใช้ให้เห็นว่าภาษากำลังวิบัติอยู่ ที่นี้อาจารย์บุญเหลือ ได้พูดขึ้นมาว่า ในการบัญญัติศัพท์บุคคลากรนั้น มีการรังเกียจคำว่า ตัว นั้นเหตุแห่งความวิบัติในภาษาไทยก็มีอีกเหตุหนึ่ง คือ ความรังเกียจเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยที่ไม่ได้นึกว่าภาษาไทยเรานั้น คนโบราณเขาใช้ศัพท์กันมากมายหลายอย่าง ซึ่งเขาไม่เคยรังเกียจยกตัวอย่างเช่นคนปัจจุบันมีความสวิงสวายอย่างยิ่งก็ให้เห็นว่า ตัว นั้นใช้ได้กับสัตว์เท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้ามาเรียกว่า ตัวบุคคล ฟังดูหยาบคายใช้ไม่ได้ แต่ภาษาไทยมีเสมอเช่น ถ้วนทั่วทุกตัวคน ไม่เคยมีใครเขาเห็นว่าหยาบคายเลย แต่เมื่อใช้ ตัว ตรงนี้ต้องเกิดรังเกียจ เพราะคำว่า ตัว ฟังดูเป็นสัตว์ โดยลักษณะเช่นเดียวกันคำว่า “นายร้อย” ในยศทหาร ในยศตำรวจ ก็ให้เกิดรังเกียจไปว่า “นาย” เป็นแต่ของผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงเป็นนายไม่ได้ ความจริง นายร้อย นั้นหมายความว่า ผู้บังคับบัญชาทหารหนึ่งร้อยหรือหนึ่งกองร้อย ซึ่งอาจเป็นผู้หญิงก็ได้ผู้ชายก็ได้ เป็นลักษณะของการบังคับบัญชา นาย ในกรณีนี้ไม่ได้แปลถึงเพศของผู้ที่ดำรงตำแหน่ง แต่มีทหารหญิงขึ้นมา คำว่านายร้อยต้องตัดไป เรียกว่า ร้อยตรีเฉย ๆ ร้อยตรีจะได้ใช้ได้หมดทั้งผู้ชายผู้หญิง ถ้าเป็นผู้ชายจะได้เรียกว่า ร้อยตรีเฉย ๆ เป็นผู้หญิงเติมหญิงเข้าไปเรียก ร้อยตรีหญิง เป็นการเปลี่ยนเพศซึ่งก็ใกล้เคียงฝรั่งเข้าไปเต็มทีอีกแล้วเหมือนกัน เพราะฉะนั้นคำว่า นายร้อยก็เปลี่ยนไป ที่นี้เมื่อนายร้อยทหารนายพลทหารเปลี่ยนเหลือเป็นพลเอก พลโท พันเอก พันโท ลงไปเรื่อยไปจนร้อยเอก ร้อยโท ร้อยตรีแล้ว ก็ไม่สู้กระไรนัก

กลับมาถึงยศตำรวจ ก็ได้ออกพระราชบัญญัติไปแล้ว ตัดคำว่า นาย หึงเหมือนกัน เพราะจะมีตำรวจหญิง ในที่สุดก็นายตำรวจชั้นสูงที่สุดของกรมตำรวจคือนายพล ตำรวจเอคนั้น เตี้ยวนี่เรียกว่าพลตำรวจเอคนั้น ฟังดูเหมือนกับว่าจบโรงเรียน พลตำรวจมาได้คะแนนดีหน่อยหนึ่ง นี่ก็เป็นความวิบัติอย่างยิ่งของภาษาไทยที่เกิดขึ้น เพราะความรังเกียจเล็ก ๆ น้อย ๆ ความไม่เข้าใจในความหมายของคำแล้วก็ตีความเอากันง่าย ๆ ด้วยความสะเพร่า นี่ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งข้าพระพุทธเจ้ามีความวิตกเป็นอย่างยิ่ง และนอกจากนั้น การที่ตัว ร-เรื่อ และ ล-ลิ่ง ซึ่งใช้กันสับสนอลหม่าน จนในที่สุดไม่ใช้กันเลย นี่ก็เป็นความวิบัติอีกอย่างหนึ่ง คือว่า ฝ่ายหนึ่งนั้นนึกว่าพูดฝรั่ง หรือว่าทำเสียงให้เป็นฝรั่งแล้วจะต้องรวิลิ้นให้มากก็ใช้ ร-เรื่อหมด พูดอะไรก็เป็น ร ไปหมด เพื่อจะได้ฟังดูโก้เก๋ดี อีกฝ่ายหนึ่งเห็นจะเป็นเพราะสะเพร่าหรือคบกับเงินมากไปก็คงเหลือแต่ ล-ลิ่ง เท่านั้น ร-เรื่อ ก็หายไป แล้วในที่สุดความสับสนทุกวันนี้ที่ขนาดหนักถึงกับว่า บางท่านเกือบจะชี้ขาดลงไปไม่ได้ว่า คำภาษาไทยบางคำใช้ตัว ร-เรื่อ หรือ ล-ลิ่ง ในการประกอบคำกันแน่ บางท่านใช้ไม่ได้ ในที่นี้ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ภาษาไทยเรานั้นมิใช่มีแต่ภาษาไทยภาคกลางเท่านั้น ภาษาไทยภาคเหนือ ภาษาไทยภาคอีสานยังคงใช้ได้เป็นหลักภาษาไทยอยู่ โดยเฉพาะในกรณี ร-เรื่อ และ ล-ลิ่งนั้น ถ้าทดสอบกับภาษาไทยภาคเหนือและภาคอีสานแล้ว ย่อมได้ความจริงทันทีว่าประกอบด้วยตัวอะไรแน่ ยกตัวอย่างเช่นคำว่า เรือต ซึ่งเป็นตัวสัตว์ชนิดกัดคนชนิดหนึ่งนั้น คนส่วนมากเด็กปัจจุบันนี้เรียกว่า เลือด กันหมดแล้ว ที่ถูกนั้นเป็น เรือต ถ้าถามว่าทำไมต้องเป็น เรือต ก็ต้องอธิบายว่า เพราะในภาษาภาคเหนือภาคอีสานเขาเรียกว่า ตัว “เลือด” ภาคเหนือ ภาคอีสานแล้ว ตัว ร เป็น ส หมด เช่น รัก เป็น ฮัก เรือน เป็น เฮือน แต่ว่าถ้าศัพท์ที่มาใหม่ขึ้นไปจากกรุงเทพฯ เขาก็ใช้ ร-เรื่อได้ เช่น รด ก็เป็น รด อยู่ เขาไม่ได้เรียกว่า ฮด ถ้าภาษาไทยเดิมแล้วทดสอบได้เสมอ เพราะฉะนั้นเพื่อรักษาภาษาไทยไว้ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า นอกจากจะรักษาภาษาไทยภาคกลาง พยายามชำระสะสางให้ถูกต้องแล้ว ยังเป็นหน้าที่ของคนไทยที่จะต้องรักษา หรือพยายามอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะรักษาหลักของภาษาในภาคต่าง ๆ ไว้ให้คงอยู่ เพื่อเป็นหลักทดสอบได้อีกด้วย ไม่ให้สูญสิ้น

ไป มิฉะนั้นเราจะไม่มีอะไรทดสอบ เพราะภาษาภาคกลางนั้นอยู่ใกล้ชิดฝรั่ง ใกล้ชิดแขกแล้วก็ยังเป็นภาษาที่คนที่สติสัมปชัญญะไม่ปรกตินัก ใช้อยู่มาก ก็อาจจะผันผวน แล้วก็ผิดพลาดไปได้โดยง่าย ถ้าหากว่าไม่มีหลักอะไรที่จะทดสอบแล้วละก็ความวิบัติก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลมาก็ด้วยเหตุที่มีความวิตก แล้วก็ต้องอาศัยพระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึ่งที่จะให้ภาษาไทยเจริญรุ่งเรืองต่อไป จะได้ยึดถือเป็นทางทำมาหากินต่อไปได้ แล้วก็ต้องอาศัยความกรุณาของชุมนุมภาษาไทยนี้ ได้ช่วยกันรักษาและชำระสะสางภาษาไทยให้บริสุทธิ์

ยังมีอีกอย่างหนึ่งซึ่งข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกขังใจเป็นอย่างยิ่ง อาจพูดรุนแรงไปก็จะต้องขอพระราชทานอภัยโทษไว้ล่วงหน้า คือเรื่องราชาศัพท์ ทุกวันนี้ ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกสลดใจ เมื่อได้เห็นได้ฟังของธูลีพระบาททรงพระราชอุตสาหะทุกขณะที่จะทรงเข้าใกล้ชิดกับพสกนิกรอาณาประชาราษฎร์ของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท แต่ว่าราชาศัพท์ ด้วยเหตุที่ไม่พยายามจะใช้ กลายเป็นเครื่องแบ่งแยกราษฎรส่วนมากอยากจะทำเข้าใกล้ชิดพระองค์ แต่ก็เกิดด้วยราชาศัพท์เป็นเหตุให้ต้องวิงหนี่ นี่เป็นความรับผิดชอบของผู้ที่รู้ราชาศัพท์ เพราะฉะนั้นข้าพระพุทธเจ้าจึงรู้สึกอัครรยใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่ออาจารย์บุญเหลือขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้ภาษาธรรมดาสามัญ ไม่กล้าที่จะทูลด้วยราชาศัพท์เพราะเกรงว่าจะผิด เมื่อคนขนาดอาจารย์บุญเหลือเป็นเสียอย่างนี้แล้ว คนทั้งประเทศจะอยู่ในลักษณะเช่นใด นี่เป็นเรื่องที่ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกอัครรยใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อได้ยินคำขอพระราชทานอภัยโทษตั้งแต่แรกเช่นนั้น ความจริงราชาศัพท์เป็นของจำเป็น เป็นหน้าที่ของผู้จงรักภักดีทุกคนจะต้องพูดให้ได้ เพราะเหตุว่าทุกวันนี้เป็นสมัยที่ประชาชนและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้าใกล้ชิดกันได้ดีที่สุด ตั้งแต่ตั้งประเทศไทยมาไม่เคยปรากฏ ถ้าหากว่าไม่มีสื่อที่จะกราบบังคมทูลให้เข้าถึงได้แล้วก็หมดความหมาย ทรงพระราชอุตสาหะเท่าไรก็เปล่าประโยชน์ เป็นหน้าที่ของราษฎรไทยผู้จงรักภักดีทุกคนรวมทั้งอาจารย์บุญเหลือด้วย ถ้าไม่ทราบก็จะต้องเริ่มเรียนราชาศัพท์กันโดยด่วน ปล่อยปละละเลยไว้ไม่ได้อีกต่อไปแล้ว ไม่มีเหตุใด ๆ เลยที่จะหลีกเลี่ยงไม่ใช้ราชาศัพท์ ความจริงข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าในการพูดในที่นี้ ก็ควรจะพูดกับที่ประชุมโดยศัพท์ภาษาสามัญ แต่ที่ได้กราบบังคมทูลด้วย

ราชาศัพท์ตลอดมาก็เพื่อจะให้เป็นตัวอย่างอันดีไว้ ด้วยความประสงค์เช่นนั้น ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ต้องขอขอบใจคุณคึกฤทธิ์ที่พูดเมื่อกี้ แล้วส่วนมากที่พูดก็เห็นด้วยเหมือนที่จะพูดด้วยตนเอง จะพูดแล้วก็คุยกับคุณคึกฤทธิ์แล้วคุณคึกฤทธิ์ก็มาพูด แต่คุณคึกฤทธิ์ชอบอยู่อย่างหนึ่ง คือโจมตีหน่วยราชการของข้าพเจ้า แท้จริงคุณคึกฤทธิ์ก็ออกจะทำหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ ไม่ได้เป็นข้าราชการแล้วก็ยิ่งอย่างนี้ก็เข้าใจว่าทำไมจึงชอบเป็นฝ่ายค้าน จะได้ไม่ต้องรับผิดชอบ ก็เข้าใจอยู่อย่างนั้นเพื่อจะได้โจมตีหน่วยราชการรัฐบาลก็ไม่ถือ เพราะว่าพูดในสิ่งที่ถูกต้อง วิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ถูกต้องแล้วนั้นเป็นของดี *ไม่ว่าทำงานสิ่งใด ถ้ามีผู้วิพากษ์วิจารณ์ถูกต้อง หัวดี ก็เป็นการสมควรที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่เขาวิจารณ์มาเท่าที่จะทำได้* วันนี้ที่โตะนี้โดนโจมตีอยู่สองคนคือ อาจารย์บุญเหลือด้วย ก็ขอให้อาจารย์บุญเหลือได้แก้ตัวเถอะ

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าใครจะขอพระราชทานกราบบังคมทูลชี้แจงเรื่องที่ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในครั้งแรก.....

มีพระราชกระแสว่า ต้องการให้ชี้แจงให้คุณคึกฤทธิ์ฟัง

หม่อมหลวงบุญเหลือกล่าวว่า เป็นพระบรมราชโองการให้ชี้แจงให้คุณคึกฤทธิ์ฟังว่าที่ได้ขอพระบรมราชานุญาตกล่าวในที่ประชุมแล้วกล่าวว่าโดยไม่ต้องใช้ราชาศัพท์นั้นเพราะว่ากรมหมื่นนราธิปฯ ผู้พูดคนแรกตั้งต้นขึ้นมาโดยใช้ราชาศัพท์ จึงขอพระบรมราชานุญาตเพราะเห็นว่าการพูดต่อที่ประชุมจะไม่ใช่ราชาศัพท์ เพราะถ้าต้องพูดมาก ๆ เกรงจะผิดพลาด จะเป็นตัวอย่างให้คนทั้งหลายยึดถือเอาว่าเป็นถูกต้อง ผู้มีหน้าที่ชี้แจงต่อประชาชน ควรจะเตือนประชาชนบ่อย ๆ ว่า ท่านเองนั้นบางทีก็มีความผิดหรือความพลาดพลั้ง เช่นหน้าที่อย่างหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ มีหน้าที่เขียนหนังสือ แก้ปัญหาประจำวัน ท่านก็รับว่าบางทีก็มีคลาดเคลื่อนหลายอย่าง แท้ที่จริงท่านไม่ได้บอกว่า ท่านเป็นผู้ผิดพลาด ดิฉันก็เห็นด้วยว่าท่านไม่ค่อยจะผิดพลาดมากนัก ภาษาไทยที่ท่านใช้นั้นฟังแล้วรื่นหูดี แล้วดิฉันยังอยากจะแนะนำต่อไปว่า ผู้ที่จะคิดศัพท์ภาษาอังกฤษ คิดเป็นภาษาอังกฤษแล้วจะพูดไทยไม่ได้

ควรจะปรึกษาหารือกัน ช่วยกันคิด หรือคิดยังไม่ได้ ก็ตกลงว่าในขณะนี้จะใช้คำนี้ไปก่อนก็จะดี อย่างที่เห็นในปราชญ์ของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ กล่าวถึงเรื่องปรัชญาตะวันตกเห็นใช้ศัพท์ใหม่ ๆ หลายคำ เช่น กรณีกรรม ยังคิดว่าอยากจะตามอย่างเอามาใช้บ้าง แต่ว่าสำหรับทางกระทรวงศึกษาธิการนั้นได้เรียนให้ทราบแล้วว่าบัญญัติแต่ศัพท์เทคนิคเท่านั้น แต่ไม่ทราบว่าจะมีเครื่องมืออะไรไปประกาศบอกใคร ๆ เขา บอกว่าเป็นความหมายเฉพาะในเรื่องเทคนิค นอกจากนั้นทางกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นจะต้องติดต่อกับคนที่มีความรู้หลายพวก คำว่าครูนั้นมันตั้งแต่ชั้นศาสตราจารย์ไปกระทั่งคนจบประถมสี่ จะใช้คำที่เขาไม่เคยชิน เขาจำไม่ได้ อย่างคำว่า ประสพการณ์ นี้ พอใช้ไปครูทั้งหลายจำได้ คำว่า ประสพการณ์ บังเอิญเป็นคำที่ครูประถมจะต้องใช้มาก พยายามหาคำที่เขาจะจำได้ง่าย ๆ มีผู้เชี่ยวชาญทางบาลีบอกว่า การณ แปลว่าเรื่องราว ประสพ แปลว่าเกิด คำว่า experience ทางปรัชญาของตัววิหมายถึงอินทรีย์มีสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมปะทะกับอินทรีย์นั้นก็จะเกิด experience เราเคยพยายามจะใช้ว่าการประสพแต่ว่ามีคำที่จะต้องใช้กับ experience นี้หลายคำ เช่น ใช้กับการอ่าน การประสพการอ่าน การประสพเกี่ยวกับการอ่าน ก็ยาวเกินไป สำหรับครูประถมหรือนักเรียนครูประถมจะเข้าใจ จึงบอกว่าประสพการณ์ คือเหตุที่เกิดมันกระทบมันก็เกิด จึงใช้ว่าประสพการณ์ เพราะมันใกล้เคียงกับการประสพ กับคำว่า การ ที่จริงนั้นใช้ว่า การประสพ เหมาะกว่า แต่มันเข้าประโยคยาก การประสพทางการอ่าน การประสพทางการฟัง การประสพทางอะไร ๆ หลายอย่าง ก็ทูลชี้แจงต่อกรมหมื่นนราธิปา ด้วย

ที่ดิฉันเรียกกรมหมื่นนราธิปา ที่ไม่เรียกเสด็จในกรมก็ไม่ต้องการจะโจมตีใครเหมือนหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ จะชี้แจงว่าที่ไม่เรียกเสด็จในกรมเพราะดิฉันเป็นข้าราชการ เคยได้รับการสั่งสอนจากบรรพบุรุษว่า ข้าราชการนั้นไม่ใช่ข้าในกรมของใคร เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งใครเป็นอะไร ข้าราชการต้องเรียกอย่างนั้น อย่างที่วิทฤษฎ์ของทางราชการเรียกเสด็จในกรม รองนายกรัฐมนตรี ถ้าถือตามแบบฉบับก็ไม่ควร ควรจะเรียกว่า กรมหมื่นนราธิปา เพราะได้รับแต่งตั้งอย่างนั้น และอยากจะกราบทูลขอคำยืนยันว่าทรงเห็นพ้องด้วยหรือไม่ ขอจบเพียงเท่านี้ ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์มีรับสั่ง เรียกชื่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วย

เมื่อหม่อมหลวงบุญเหลือกล่าวจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสว่าที่จริงจบไว้ก็ดีเหมือนกัน เพราะว่าถ้าไม่จบเดี่ยวเป็นการได้วาทะระหว่างอาจารย์บุญเหลือกับอาจารย์คึกฤทธิ์ อย่างนี้ทราบดี ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วพຽงนี้ เขาก็ยังไม่เลิก เพราะว่าเวลาเริ่มแล้วก็หยุดยาก แล้วก็เลยเถิดไปเรื่องอื่นต่าง ๆ ขณะนี้มีผู้ถามปัญหา มา ขอให้กรมมราช ทรงตอบ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงตอบปัญหา มีผู้ถาม มาว่า คำว่า ล็อกแล็ก^๑ ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานใช้ ไม้ออก ที่ถูกไม่ควร ใช้ จะแก้ก่อนพิมพ์ครั้งต่อไปหรือไม่ ที่จริงเรื่องนี้ก็มีผู้ใช้อยู่สองสำนัก พวกหนึ่ง เห็นว่าควรใช้ไม้ออก อีกพวกหนึ่งเห็นว่าไม่ควร เรื่องนี้แล้วแต่กรรมการพจนานุกรม จะพิจารณาต่อไป อีกอย่างหนึ่ง คำว่า สาสน^๒ ส กรันต์ก่อนตัว น นะ บอ กพจนานุกรมไม่มี ที่จริงควรจะมี เพราะ สาสน โดยนัยว่า message ว่าส่งเสียไป สาสน ว่าส่งเสียก็ได้ ฉะนั้นอย่างมีสาสนไปถึงใครต่อใครเราก็ยังพูดได้ คณะ กรรมการพจนานุกรมก็คงจะคำนึงถึงข้อนี้ เพราะกำลังพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอยู่ มีอีกท่านหนึ่งว่า การบัญญัติศัพท์ใหม่บอกว่าถ้าใช้กลุ่มคำไทยตั้งขึ้นจะเป็นการ ผิดหลักความจำยาก เพราะอาจยาวไปมากจนไม่เป็นศัพท์ก็ได้ การตั้งศัพท์ใหม่ เช่นพลร่ม น้ำแข็งเช่นนี้ประชาชนพอใจมาก และก็เป็นการถูกต้องแล้ว ถ้าคิด คำไทย นำคำที่ใช้ในภาษาไทยมาควบกันเข้าอย่างนี้ เช่นคำว่า หีบเสียง หรือ ไฟฟ้า ข้าพเจ้าเห็นว่าผู้ที่คิดในสมัยนั้นมีปัญญาเฉียบแหลมดีมาก แต่ว่าสมัยนี้เป็นสมัยวิทยา ศาสตร์ เรื่องก็ยุ่งยากขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก เพราะฉะนั้นการที่จะคิดคำไทยเข้ามาควบกัน เช่นนี้จะทำได้แค่ไหน ก็ได้แต่รับว่าจะพยายามทำ อย่างที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมา แต่ก่อนแล้วเมื่อเวลาจะคิดศัพท์ขึ้นก็พยายามหาคำไทยก่อน

^๑ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ เขียน ลอกแลก

^๒ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ เขียน สาสน หรือ สาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ที่ว่าสมัยเก่ามีคนที่มีปัญญาดีศัพท์ว่า ไฟฟ้า เป็นต้น มีปัญญาเฉียบแหลม ก็หมายความว่ารับว่าสมัยนี้คนเราด้อยหลัง หรืออีกนัยหนึ่งวิทยาศาสตร์ก้าวหน้าเร็วแต่สมองของคนเราไม่ก้าวหน้าก็เท่ากับเราด้อยหลัง ถึงให้อิโวรทที่ไหน ๆ ก็ได้ให้ทุกคนพยายามฝึกฝนตนเอง ไม่ใช่ในวิชาการเท่านั้น แต่ให้เป็นการรู้จักตัวเอง หมายถึงทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ถูกหลักให้รู้จักว่าอะไรดีอะไรไม่ดี ถึงจะก้าวหน้าทันวิทยาศาสตร์ บัดนี้ที่มีอาจารย์หมอวยที่สนใจเรื่องปัญญาดีศัพท์เฉพาะ ในทางแพทย์จะได้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการปัญญาดีศัพท์ในวิชาการเฉพาะ ก็อยากให้หมอมาพูดบ้าง

ศาสตราจารย์ ดร.อวย เกตุสิงห์ กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม พระราชอาญาไม่พินเกล้า ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างยิ่งที่พระราชทานโอกาสให้ข้าพระพุทธเจ้ามาแสดงความเห็นเล็กน้อยในเรื่องภาษาไทย ก่อนอื่นข้าพระพุทธเจ้าขอแสดงความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ ในนามของประชาชนชาวไทยที่ไม่ใช่ นักอักษรศาสตร์หรืออาจารย์ทางอักษรศาสตร์ ว่าการที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสนพระราชหฤทัยอย่างเด่นชัดในการศึกษาและทำนุบำรุงภาษาไทยนั้น เป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างยิ่งแก่ประชาชนชาวไทย เพราะเท่ากับเป็นการช่วยให้คนไทย ได้มีความเป็นคนไทย ยิ่งยืนตลอดไป เพราะว่าภาษาไทยก็เป็นสมบัติของชาติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่บ่งว่าเป็นคนไทย ในขณะที่มีคนเป็นจำนวนมากรู้สึกว่าการกำลังอยู่ในอันตราย ฉะนั้นการที่ประมุขของชาติสนพระราชหฤทัยอย่างออกหน้าในการรักษาภาษาไทย เช่นนี้ จึงนับว่าเป็นนิมิตอันดีอย่างยิ่งสำหรับชาวไทยทั้งหลาย นอกจากนั้นข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส แสดงความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณเป็นส่วนตัวแทนเพื่อนร่วมอาชีพกลุ่มน้อยซึ่งสนใจการใช้ภาษาไทยสำหรับวิชาแพทย์ เพราะว่าในปัจจุบันนี้ รู้สึกว่ามีพวกร่วมวิชาชีพจำนวนมากที่ *เดียวที่รู้สึกว่าภาษาไทยไม่เหมาะสำหรับการใช้ในวิชาวิทยาศาสตร์ เช่น วิชาแพทย์ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เห็นจะเกี่ยวกับการที่ไม่รู้จะใช้คำว่าอะไรให้ถูกต้องและให้เหมาะสมนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาของแพทย์นั้น อันนี้มีเหตุผลพิเศษอยู่ด้วย เนื่องด้วย*

วิชาแพทย์ของเราคือแพทย์แผนปัจจุบันนั้น ได้เจริญขึ้นมาด้วยความช่วยเหลือของต่างประเทศ และในสมัยหนึ่งเช่นสมัยเมื่อข้าพระพุทธเจ้ายังศึกษาวิชาแพทย์นั้น เราพูดภาษาอังกฤษตลอดเวลา ในการเรียน อาจารย์ก็สอนเป็นภาษาอังกฤษ แม้อาจารย์คนไทยก็สอนเป็นภาษาอังกฤษ เพราะว่าหัวหน้าแผนกเป็นชาวต่างประเทศ การเขียนก็ตี การอภิปรายต่าง ๆ ในห้องเรียนก็ตี ใช้ภาษาอังกฤษทั้งนั้น ตลอดมาจนกระทั่งเขียนรายงานวิชาการในการประชุมต่าง ๆ ก็นิยมใช้ภาษาอังกฤษล้วน ๆ ฉะนั้นจึงเป็นเวลาานที่พวกแพทย์ที่อยู่ในโรงเรียนนั้น ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเลย ประการที่สอง เกี่ยวกับที่ไม่มีการติดต่อกันเลยระหว่างวิชาแพทย์แผนโบราณหรือแพทย์ไทยแท้กับแพทย์แผนปัจจุบันนี้ เราไม่ได้เอาของเดิมมาใช้เลย ใช้ของใหม่ทั้งหมด ทั้งนี้ก็เป็นเพราะเข้าใจว่าวิชาแพทย์ไทยเรานั้นใช้ไม่ได้ ไม่มีประโยชน์ อันนี้ข้าพระพุทธเจ้าเองมีความเห็นที่ไม่ตรงต่อความจริง ในวิชาแพทย์ของเราเดิมนั้นเรามีทั้งความรู้ที่เป็นหลักวิชา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปฏิบัติเช่นการใช้ยาไทยหรือสมุนไพรของไทยนั้น ข้าพระพุทธเจ้าเชื่อว่าเรายังมีของดี ๆ อีกมากซึ่งยังไม่ทราบคุณค่าในเวลานี้ ด้วยเหตุผลง่าย ๆ ว่าไม่มีใครเอาใจใส่หรือไม่มีใครได้มีโอกาสศึกษาอย่างแท้จริง ทั้งสองอย่างนี้ประกอบกันจึงทำให้พวกแพทย์ส่วนมากไม่สนใจเลยในเรื่องไทยในการแพทย์ตลอดจนกระทั่งการใช้ภาษามีกลุ่มชนหมู่น้อยในพวกแพทย์เท่านั้นเองที่เห็นว่าเราเป็นคนไทยต้องใช้ภาษาไทยซึ่งไม่เพียงแต่เป็นเครื่องทำความเข้าใจในระหว่างเพื่อนร่วมอาชีพด้วยกันเท่านั้น แต่จะเป็นเครื่องติดต่อสำคัญยิ่งระหว่างแพทย์ผู้รู้วิชากับประชาชนผู้ซึ่งจะต้องอาศัยวิชา

ข้าพระพุทธเจ้าเองได้มีเหตุเกิดขึ้นที่ทำให้ต้องสนใจทางภาษาไทยสำหรับวิชาแพทย์ คือ เมื่อเรียนแพทย์จบใหม่ ๆ ย้ายถึงแก่กรรมลง ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะเขียนหนังสือสั้น ๆ เกี่ยวกับวิชาแพทย์สำหรับประชาชน ก็ได้พบความยากลำบากอย่างยิ่งในการที่จะเขียนให้คนธรรมดาเข้าใจในวิชาแพทย์สมัยใหม่ได้ จึงได้เริ่มแต่นั้นว่าจะต้องหาคำภาษาไทยมาใช้ ต่อมาเมื่อมีการส่งเสริมภาษาไทยในด้านสร้างคำใหม่ ๆ ก็ได้มีการบัญญัติศัพท์ต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ในกรณีนี้สำหรับข้าพระพุทธเจ้าเองมีความเห็นไม่ค่อยตรงกับคณะกรรมการบางชุดที่

ผ่านมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ที่นิยมใช้คำศัพท์ต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย
 นี้ก็เพราะรู้สึกว่าคุณไทยของเราก็มีพอใช้ ถ้าเลือกให้ดีก็น่าจะนำมาใช้ได้มาก
 ในเรื่องนี้ข้าพระพุทธเจ้ามีความภูมิใจอยู่เสมอว่าคนไทยเรามีโชคดีที่มีภาษาที่มี
 ลักษณะพิเศษอยู่สองสามประการที่ไม่แพ้ภาษาใดในโลก ประการหนึ่งเรามีการ
 ออกเสียงมีอักษรวิธีที่สามารถจะทำเสียงได้มากมาย จนกระทั่งกล่าวได้ว่า เกือบ
 ไม่มีภาษาใดในโลกนี้ที่เราไม่สามารถจะเขียนเลียนเสียงได้ด้วยอักษรไทยของเรา
 นับว่าเป็นสมบัติที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ต่างกับภาษาต่างประเทศเป็นอันมากที่มีการ
 จำกัดในเรื่องเสียง อีกข้อก็คือคำไทยเราเป็นคำสั้น ๆ ง่าย ๆ ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้
 ประโยชน์ในข้อที่สามคือ การที่เราสามารถจะสร้างคำขึ้นมาใหม่โดยเอาคำสอง
 หรือสามคำมาต่อกันเข้าทำให้ได้คำซึ่งมีความหมายแปลกไปจากเดิม นับว่าเป็น
 สมบัติที่ดียิ่งของภาษาไทย มีคนจำนวนไม่น้อยไม่นึกถึงข้อนี้ จึงพยายามจะใช้คำ
 ภาษาต่างประเทศเพื่อสร้างคำไทยขึ้น ในการที่ข้าพระพุทธเจ้ามีหน้าที่ต้องสอน
 นักเรียนแพทย์ เขียนหนังสือบ่อย ๆ เกิดความจำเป็นที่จะต้องคิดคำขึ้นมาใช้ และ
 มีความรังเกียจที่จะใช้ภาษาต่างประเทศ จึงได้พยายามรวบรวมคำขึ้นเป็นจำนวน
 มาก และได้ใช้เรื่อย ๆ มาในการเขียนนิยายสารของคณะแพทยศาสตร์และศิริราช
 พยาบาล หรือสารศิริราช แต่ว่าในข้อนี้ ข้าพระพุทธเจ้าก็สำนึกดีในความอันตราย
 อันจะเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดในเรื่องคำเหล่านั้น หรือพูดง่าย ๆ ในแง่ที่ทำให้
 คนหมั่นไส้ว่าชอบสร้างคำอะไรใหม่ ๆ จึงใช้วิธีพยายามค่อยทำค่อยไป ในบัดนี้
 เมื่อได้ทำสารศิริราชมาเป็นเวลา ๑๓-๑๔ ปีนี้ ก็รู้สึกว่าได้รวบรวมคำภาษาไทยที่
 อาจใช้แทนคำต่างประเทศไว้ได้หลายพันคำ และนับว่าเป็นโอกาสดีที่กระทรวง
 สาธารณสุขได้เสนอนามข้าพระพุทธเจ้าได้ร่วมในคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของ
 ราชบัณฑิตยสถานในแง่ที่เกี่ยวกับคำแพทย์ การนี้ข้าพระพุทธเจ้าเป็นแต่เพียงฝ่าย
 เสนอขอความเห็นหรือขอคำแนะนำ กรรมการราชบัณฑิตยสถานให้ความร่วมมือ
 เป็นอย่างดี แต่ก่อนอื่นข้าพระพุทธเจ้าได้ขอข้อตกลงกับคณะกรรมการบัญญัติศัพท์
 สำคัญข้อหนึ่งคือว่า ขอให้ถือว่าศัพท์ที่เสนอนี้เป็นการเสนอ ไม่ใช่เป็นการบัญญัติ
 หมายความว่าไม่มีภาระบังคับให้ใช้ เป็นการแนะนำขึ้นมาเท่านั้นเอง และถ้าใครเห็นดี
 ชอบ ก็ใช้ ใครไม่ชอบ ก็ไม่ใช้ อันนี้ก็คงจะคล่องจองไปกับกระแสพระราชดำริส

ที่ว่าภาษามีชีวิต คำไหนที่ดีก็คงจะอยู่ยั้งยืนต่อไป คำไหนที่ไม่ดีมันก็ตายไปเอง โดยวิธีนี้ข้าพระพุทธเจ้าเข้าใจว่าคำศัพท์ที่ไม่เหมาะ ก็คงจะหายไปเอง ส่วนคำศัพท์ไหนที่ดีก็คงจะมีผู้ใช้ต่อไป ในการที่คิดศัพท์เหล่านี้ ข้าพระพุทธเจ้าได้ใช้หลักอยู่ ๒-๓ ประการ คือประการหนึ่ง ถ้าหากว่าในภาษาไทยเราแต่เดิม ถ้ามีคำตรงกันอยู่แล้ว ความหมายตรงกันอยู่แล้ว ก็พยายามใช้คำนั้น ในการนี้ ข้าพระพุทธเจ้ามีความยินดีที่พบว่าคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้เห็นพ้องด้วยอย่างยิ่งในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นทุกครั้งที่เราได้มีโอกาสนำคำแพทย์เดิมของเรามาใช้ ก็รู้สึกว่าการคณะกรรมการมีความปลอบปลื้มกันทั่วหน้า ดังเช่นคำบางคำที่ลืมไปแล้ว เช่นคำว่า มานทะเลუნเป็นต้น ข้าพระพุทธเจ้าไม่ทราบว่าเป็นที่ประชุมนี้จะมีผู้ทราบความหมายของคำนั้น อันนี้เกี่ยวกับการพิจารณาคำว่า Anasarca ในภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลว่าการบวมทั่วทั้งตัว ในชั้นต้นข้าพระพุทธเจ้าเสนอว่า อาการบวมทั้งตัว เป็นคำใช้แทนและคณะกรรมการก็ได้รับ ไปแล้ว บังเอิญต่อมาวันหลัง ข้าพระพุทธเจ้าได้มีโอกาสใช้คำว่ามาน หรือท้องมาน ก็ได้พลิกพจนานุกรมดู จึงไปพบคำว่ามานทะเลუნ ซึ่งในนั้นมีคำบัญญัติอยู่แล้วว่าการบวมทั่วตัว จึงบังเกิดความปิติยินดีอย่างยิ่ง และในคราวประชุมต่อไปก็ได้เสนอที่ประชุมขอเปลี่ยน คำนี้ที่ประชุมก็ไม่ขัดข้อง และทุกคนมีความยินดียิ่งที่เรามีคำเดิมของเราใช้และความหมายตรงกันทีเดียว นอกจากนี้มีคำบางคำที่ถูกลืมนึกไปด้วยความเข้าใจผิด ในสมัยที่มีการบัญญัติศัพท์ขึ้นมาใหม่ เช่นคำว่า คนไข้ อันเป็นคำที่ใช้มาแต่โบราณแล้ว แต่เมื่อสมัยสักยี่สิบกว่าปีมานี้ได้มีการบัญญัติศัพท์ขึ้นมาใหม่โดยมีผู้แสดงความเห็นว่า คนไข่นั้นไม่เหมาะเพราะว่าคนบางคนที่ไม่สบายไม่ได้เป็นไขด้วยอาจขาเจ็บก็ได้ ฉะนั้น คำว่าคนไข้ไม่เหมาะ ไม่ตรงกับความจริง จึงมีผู้บัญญัติศัพท์ขึ้นแทนว่า ผู้ป่วย แต่คำนี้ก็ใช้แพร่หลายอยู่ในโรงเรียนแพทย์ แต่ความจริงไข้ของเราเนี่ยเท่าที่ทราบและเห็นในพจนานุกรมก็ไม่ได้แสดงว่าตัวร้อน ว่าอาการไม่สบายเป็นโรค ฉะนั้นคำว่าคนไข้ ไม่ได้หมายความว่าคนตัวร้อน แปลว่าคนไม่สบายเท่านั้นเอง แล้วก็เหมาะสำหรับใช้อย่างเดิมอยู่แล้ว ในการพิจารณาใหม่คราวนี้กรรมการก็ได้ยอมรับ ให้ใช้คำว่าคนไข้แทนคำว่า patient ในภาษาอังกฤษ นับว่าเราได้สมบัติอันมีค่าของเรากลับคืนมาใช้กันใหม่ อีกคำที่ถูกลบบอก

ไปจากบัญชีคำแพทย์ในทางวิชาการ คือคำโรคปัจจุบัน ข้าพระพุทธเจ้าเข้าใจว่า ชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นโรคปูปบก็ตาย เป็นโรคร้ายแรงมาก ในการพิจารณาคศัพท์ แพทย์พิจารณาว่า คำว่า acute ในภาษาอังกฤษ มีต้นศัพท์เดิมแปลว่าแหลม ให้ใช้คำว่าแหลม ๆ เข้าไปด้วยจึงใช้ว่าเฉียบพลัน คือว่าแหลมหรือเร็ว แต่ความจริง ก็เป็นศัพท์เฉพาะวิชาของเราในทางแพทย์ ไม่น่าตั้งข้อรังเกียจว่าปัจจุบันแปลว่า เดียวนี้ ดังนั้นคำว่าปัจจุบัน คณะกรรมการชุดนี้ก็ได้รับมาใช้ใหม่ ก็นับว่าเป็นข้อที่ นำยินดียิ่งยิ่ง คำอื่น ๆ ที่ใช้กันนับว่าแพร่หลายอยู่แล้ว เช่นคำว่า ใช้กระดานไฟ เราก็กลับเอามาใช้ใหม่ ฉะนั้นคำที่บางที่ใช้กันผิด ๆ อยู่ก่อนก็พยายามจะเปลี่ยน เช่นคำว่าธนาคารเลือดเป็นต้น ซึ่งแปลตรง ๆ จากคำว่า blood bank ในภาษาอังกฤษ แต่ผู้แปลไม่ทราบ ว่า bank แปลว่าธนาคารอย่างเดียว แปลว่า ที่เก็บ หรือสะสมก็ได้ ฉะนั้นการใช้คำว่าธนาคารเลือด ธนาคารกระดูก ธนาคาร นัยน์ตา กันแพร่หลายกันจนกระทั่งเวลานี้ ในโรงพยาบาลศิริราชก็มีหน่วย ธนาคารเลือดอยู่ อันนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้เคยเขียนคัดค้านมาหลายปีแล้วว่าเป็นคำ ที่ผิด และยังมีคำอื่น ๆ อีกหลายคำ เช่น คำว่า foreign body เคยใช้ว่าสิ่ง แปลกปลอม อันนี้ความจริงก็ผิดในเรื่องภาษา ถ้าเป็นสิ่งที่ปลอมไม่ได้ ความหมาย นั้นว่าสิ่งที่ไปปรากฏในตำแหน่งซึ่งตามธรรมชาติแล้วไม่มี เช่นคนกลืนเข็มกลัด เข้าไปเป็นต้น ตกไปในกระเพาะ ก็เป็น foreign body ในที่นี้ก็เสนอคำว่า สิ่ง แปลกที่หรือสิ่งผิดที่ ซึ่งจะตัดความผิดในเรื่องการใช้คำได้ การที่ได้ฝ่าละอองธุลี พระบาททรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานกระแสพระราชดำรัสในเรื่อง ภาษาไทย เน้นถึงความสำคัญของภาษาไทย และความจำเป็นที่เราจะต้องรักษา นี้ นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง และทำให้ข้าพระพุทธเจ้าและเพื่อนร่วม อาชีพบางคนซึ่งส่งเสริมจะให้มีการใช้คำภาษาไทยให้แพร่หลายยิ่งขึ้นในทางแพทย์ นั้นรู้สึกมั่นใจว่าเราปฏิบัติถูกทางแล้ว และจะได้พยายามทำให้ภาษาไทยมีประโยชน์ มากยิ่งขึ้นในทางแพทย์ เพื่อเป็นประโยชน์ของแพทย์เองและประชาชนชาวไทย ด้วย ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า เราได้ฟังหมออวยได้ พูดยถึงปัญหาโดยเฉพาะของการบัญญัติศัพท์หรือภาษาของสาขาวิชาหนึ่ง แต่ว่ามี

ข้อสังเกตอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะย้ำ คือการบัญญัติศัพท์ ว่าภาษาไทยที่เอาคำสองคำ มาประกอบกันเป็นคำใหม่ได้ซึ่งเป็นคุณสมบัติของภาษาไทยอย่างหนึ่ง การประสม สองคำหรือสองส่วนมาเป็นคำหนึ่งย่อมต้องทำตามหลักวิชาของภาษา ต้อง ระวังไม่ให้เป็นปึศาจ หรือตัวที่เป็นคำที่ไม่สมประกอบ คือเอาสองภาษามาประสม กัน อย่างภาษาฝรั่งก็มีเหมือนกัน ที่เอาสองภาษามาประสมเป็นคำเดียว เขาเรียกว่า monster เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักภาษา เช่นคำว่า รถยนต์ automobile ซึ่งเป็นการประสมภาษกรีกกับภาษาละติน ก็กลายเป็น monster ภาษาไทยก็คง มีหลายคำ มีข้อสังเกตอีกอย่างเกี่ยวกับที่คุณศีกฤทธิได้พูด ไม่ใช่โจมตีนะ มองอย่าง เป็นห่วง เห็นด้วยในการที่เราควรจะรักษาภาษาภาคเหนือ ภาคใต้ต้องระวังรักษา ใให้ดี ๆ เพราะเป็นแหล่งที่จะไปศึกษาภาษาโดยแท้ เป็นความจริง เพราะว่าคนเรา ในกรุงเทพฯ ได้พบปะกับชาวต่างประเทศ ทั้งแขก ฝรั่ง จีน มากมาย ทำให้ภาษา ของเราพูดจาแล้วบางทีก็ไม่รู้เรื่อง เพราะคิดแบบฝรั่งคิดแบบจีนหรือแบบแขก นี่ก็ เป็นความจริง

การรักษาภาษาในชนบทนั้นก็ต้องทำ ทำให้คิดถึงศิลปะทางการร่ำรำของ ชาวบ้าน เดียวนี้เวลาไปต่างจังหวัดก็ไปดูการแสดงร่ำรำพื้นเมือง ไว้ใจไม่ได้แล้ว ว่าเป็นพื้นเมืองจริงหรือไม่จริง เพราะว่าดูแล้วเขบอกำของจริงของจังหวัดนั้น ๆ แต่แท้จริงศิลปากรทั้งนั้น เพราะว่าศิลปากรได้ไปหาการร่ำรำของการพื้นเมือง แล้วเอามาดัดแปลง เพราะเห็นว่าเป็นชาวบ้านเกินไป ไม่สวยงาม เอามาประกอบ ขึ้นเพื่อให้พอใจ อาจเป็นการกลั้วท่านผู้ใหญ่ที่บอกว่าการร่ำเท้าเปล่าไม่มีดี อะไร เป็นต้น ก็ต้องมาใส่รองเท้า หรือการแต่งตัวรุ่มร่าม ต้องเอามาเปลี่ยนแปลงให้ หูหรา จนกระทั่งเป็นแบบอย่าง ชาวจังหวัดที่เป็นบ่อเกิดของการร่ำรำหรือศิลปะ แบบนั้นก็ต้องเอาอย่างศิลปากร เพราะครูบาอาจารย์ที่ไปสอนเด็ก ๆ ก็มาจาก ส่วนกลางอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งนึกว่าอะไรมาจากในกรุงต้องสวยงามและถูกต้อง ตามผู้ใหญ่ต้องการ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ไม่ทราบว่าการร่ำรำพื้นเมืองเป็นของจริง หรือไม่จริง กระทั่งต้องทะเลาะกันว่า อันนี้แท้หรือไม่แท้ นี่เป็นข้อสังเกตในการ เปรียบเทียบศิลปะกับภาษา ภาษาก็เป็นศิลปะเหมือนกัน อาจจะไม่ทราบว่ภาษา

มาจากไหน ภาษาของไทยเราเป็นของจริง อยู่ที่ไหน เพราะว่าเราพยายามก่อสร้าง
มาโดยไม่มีหลักฐาน ไม่มีมารอบคอบพอ แล้วก็แพร่ไปต่างจังหวัดไปทำลาย
ภาษาพื้นเมือง ซึ่งจะเป็นหลักประกันของความบริสุทธิ์ของภาษา ต่อไปนี้ อาจารย์
สุกิจอยากจะทำอะไรบางอย่างก่อนจะจบ

าพณา นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ กราบบังคมทูลว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลี
พระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม เป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างสิ้นเกล้าฯ ความจริง
ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีอะไรจะพูดมากนัก แต่เมื่อหมออวยได้ชี้แจงถึงเรื่องศัพท์
แพทย์ขึ้นมา ก็เลยคิดถึงความหลังครั้งหนึ่งยังจำได้ ว่าได้ไปร่วมประชุมกับคณะ
กรรมการบัญญัติศัพท์ เวลานั้นมีกรรมการฝ่ายแพทย์ร่วมอยู่ด้วย ให้รู้สึกว่าย
แพทย์คนที่มีความรู้มีวิชานั้น บางทีรู้สึกว่าจะแคบและเถรตรง หากปล่อยเข้ามา
ให้จัดทางภาษาแทนที่จะทำให้ดีจะทำให้เสียไปได้ พระราชาอาญาไม่พินเกล้าฯ
ไม่ควรจะนำมาราบบังคมทูลให้ระคายพระโสดเลย เมื่อครั้งกระโน้นมีนายแพทย์
ผู้ใหญ่มานั่งประชุมอยู่ด้วยท่านก็เกิดเป็นโรคห้วงว่าภาษาไทยจะไม่ตรง อย่างคุณ
หมออวยบอกว่า คนไข้ก็ใช้ไม่ได้ ครั้นจะใช้คนป่วยก็ไม่เพราะ ก็เลยเป็นผู้ป่วย
อย่างนี้ต่อมาคนเราลงท้อง ท้องร่วง ท้องเดิน ท่านว่า ท้องไม่เดิน ท้องไม่ร่วง
ไม่ลงท้อง เพราะหาได้คิดไม่ว่า สมัยก่อนนั้นคนไทยเราก็มีมรรยาทหรือวัฒนธรรม
ไม่อยากจะเอาสิ่งที่ไม่สมควรมาพูดต่อหน้าผู้ที่เคารพและนับถือ ก็ต้องใช้วิธีอย่าง
ที่ไวยากรณ์เขาเรียกว่า *metonymy* หรือ *synecdoche* คือเอาสิ่งนั้นมาแทนสิ่ง
นี้เอาสิ่งนี้มาแทนสิ่งนั้น จะไปบอกว่าอาหารที่บูดเน่าในท้องกำลังจะไหลมา มันก็
ไม่ถูก ก็บอกเป็นลงท้อง นายแพทย์ก็บอกว่าใช้ไม่ได้ ท้องไม่ลง ครั้งเดียวไปเถียงมา
ก็ยืนยันว่าคณะแพทย์ต้องการอย่างนี้ กรรมการก็เลยปล่อยให้ไป ข้าพระพุทธเจ้า
ก็ได้เตือนว่า อย่างว่าท้องร่วง ฟังๆ เหมือนกับเมื่อเด็ก ๆ ใครเล่าให้ฟังว่า
วานะระอยู่บนต้นมะคะถ่ายอุจจาระลงศีรษะพระยาเดโช จะต้องการให้แปลว่า
อุจจาระร่วงเท่านั้น ท่านก็บอกว่าไม่รู้ คณะแพทย์เขาต้องการอย่างนั้น กรรมการ
ก็ต้องปล่อยให้ไป ฉะนั้น เรื่องศัพท์อย่าปล่อยให้อยู่ในมือของผู้รู้หรือนักวิชาการ
นัก ถ้าไม่ปล่อยนักภาษาศาสตร์เข้าไปร่วมด้วยเกรงว่าผลร้ายจะมีมากกว่าผลดีก็
เป็นได้ เราอาจได้ภาษาพันทางภาษาแปลก ๆ อย่างที่เป็น monstrosity ขึ้นมา

อีกก็ได้ ถ้าหากมีโอกาสคณะกรรมการไหนจะบัญญัติศัพท์ต่อไป ก็ควรจะฟื้นฟูคำเก่าที่ไม่สมควรหรือฟังไม่เพราะหูหรือนอกคอกอนกริตประเพณีไป กลับมาพิจารณาใหม่คิดว่าจะดี บางอย่างก็บัญญัติไว้ เช่น ผู้หลักผู้ใหญ่ เช่นรัชกาลที่ ๖ ท่านทรงบัญญัติบางคำ ท่านกลัวคนไทยจะไม่รู้ว่าของนั้นเป็นอย่างไร เช่นน้ำมันโอสถ ถ้าบอกคนไทยว่าน้ำมันโอสถ คนไทยไม่เคยเห็นลูกโอสถก็ไม่เข้าใจ จะบอกอย่างไรก็ไม่ถูก เคยเห็นคนไทยเคยรับประทานลูกมะกอกน้ำ เห็นมันคล้าย ๆ กัน ก็เรียกว่าน้ำมันมะกอกก็ใช้ได้ หากเกิดมีใครจะเถรตรงบอกว่าไม่ใช่มะกอกขึ้นมา ก็เต็มไปด้วยมะกอกฝรั่ง ก็หมดปัญหาไป

อย่างลูกเต๋อยก็เหมือนกัน ข้าวโอ้ต^๑ก็ข้าวโอ้ต ลูกเต๋อยก็ลูกเต๋อย ว่าเอาลูกเต๋อยมาให้ม้ากิน ม้ามันไม่กินเพราะมันไม่เคยเห็น หนังสือฝรั่งเขาว่าเอาโอ้ตมาให้ม้า ก็แปลว่าเอาลูกเต๋อยมาให้ม้า ความจริงเอาไปต้มน้ำตาลมันก็คล้ายกัน ออกนุ้ม ๆ เหมือนกัน แต่มันไม่เหมือนกัน เราที่ว่าลูกเต๋อยฝรั่งก็ได้

อย่างต้นรัง พระท่านแปลสาธตฤกษ์ว่าต้นรัง ความจริงสาธตฤกษ์ในประเทศไทยยังไม่เคยมี เมื่อพระพุทธเจ้าเข้าสู่ปรินิพพานได้ต้นสาธตฤกษ์กลัวคนไทยจะมองไม่เห็น ต้นไม้เมืองไทยมีต้นรังคล้าย ก็เลยว่านิพพานได้ต้นรังก็พอใช้ได้ ขอให้ฟังเขาคนไทย ฟังรู้ แต่เกิดมีใครขยันขึ้นมาว่าไม่ใช่ เราก็เต็มไปด้วยต้นรังแขกหรือรังเทศก็พอใช้ได้

ศัพท์บางคำเราเอามาจากคำแขก เห็นไม่เพราะหูคนไทย ตัดไปเข้าเรื่องของคนไทยก็ได้ คนไทยเองก็จำไม่ได้ว่าเราใช้ศัพท์แขก เช่นตำรายาชูกำลัง ขนานหนึ่งบอกว่าใช้โคกกระสุน คนไทยบอกว่าโคกกระสุนก็รู้ โคกขาม โคกกระเทียม มี คำว่าโคกกระสุน ไปดูเข้าจริงมันเป็นศัพท์เทคนิค แขกเขาเป็น โค กับ กษุร โคก็วัว กษุรก็บีบของวัว เม็ดสองเม็ดประกบกันเหมือนกับวัว ไทยเราเรียกโคกกระสุนก็เพราะดี ไม่น่าไปเปลี่ยนแปลง ไม่ควรไปดอยหลังเข้าคลอง สิ่งใดเป็นภาษาไทยอยู่ตัวแล้วไม่น่าไปเปลี่ยน แต่ถ้ายังเป็นพันทางอยู่ก็น่าจะเปลี่ยน ข้าพระพุทธเจ้ามีความเห็นเพียงเท่านี้ ขอเดชะ

^๑พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เขียน โอต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า ที่อาจารย์สุกิจพุดยีนยัน ว่าคนไทยเรามีจิตใจพิเศษ ไม่เหมือนฝรั่ง หรือแขก หรือจีน ก็ต้องรักษาจิตใจพิเศษนี้ไว้ ซึ่งมีอยู่ในภาษาเหมือนกัน วันนี้ได้พูดเรื่องปัญหาภาษาหลายอย่างคละเข้าไป แต่ว่าคงเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะกระตุ้นเตือนทุกคนว่า ภาษานี้เกิดปัญหาขึ้นได้มากหลายทาง ต้องพยายามช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ นี้ และถกเถียงกันเพื่อที่จะชบให้แตก และให้ภาษาของเราบริสุทธิ์ใช้การได้ ไม่ให้คุณคึกฤทธิ์ขาดอาชีพ บัดนี้สมควรแก่เวลาที่จะเลิกประชุมแล้ว ข้าพเจ้าขอปิดประชุม

ที่ประชุมยี่นขึ้นปรบมือ ถวายคำนับ

เลิกประชุม เวลา ๑๒.๒๐ นาฬิกา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับ สมาชิกชุมนุมภาษาไทยและนิสิตพร้อมกันส่งเสด็จยังรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินออกจากบริเวณมหาวิทยาลัยเมื่อเวลา ๑๒.๓๐ นาฬิกา

โครงการจัดตั้ง
วันภาษาไทยแห่งชาติ

โครงการจัดตั้ง “วันภาษาไทยแห่งชาติ”

๑. ชื่อโครงการ โครงการจัดตั้ง “วันภาษาไทยแห่งชาติ”
๒. ผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย
สำนักงานมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓. วันที่กำหนด ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี
๔. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ จึงกล่าวได้ว่าภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาติ ซึ่งสมควรจะได้รับการทำนุบำรุง ส่งเสริม และอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืนตลอดไป อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้เกิดเทคนิคใหม่ ๆ ในการติดต่อสื่อสารซึ่งเน้นความสะดวกและความรวดเร็วเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ ภาษาไทยซึ่งเป็นสื่อกลางสำคัญในการติดต่อและผูกพันต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยก็ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ทำให้ภาษาไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างน่าวิตกเป็นอย่างยิ่ง สภาพการณ์เช่นนี้หากไม่เร่งรีบหาทางแก้ไข และป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ นับวันภาษาไทยก็จะยิ่งเสื่อมลง เป็นผลเสียต่อเอกลักษณ์และคุณค่าของภาษาไทยอย่างไม่ต้องสงสัย

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย และมีความห่วงใยในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อภาษาไทยตลอดมา จึงได้พิจารณาเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะเสนอรัฐบาลไทยให้จัดตั้ง “วันภาษาไทยแห่งชาติ” ขึ้นเช่นเดียวกับวันสำคัญอื่น ๆ ที่รัฐบาลได้จัดให้มีมาก่อนแล้ว เช่น “วันวิทยาศาสตร์

แห่งชาติ” และ “วันสื่อสารแห่งชาติ” เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะช่วยกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกให้คนไทยทั้งชาติตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย ตลอดจนจนร่วมมือกันทำนุบำรุง ส่งเสริม และอนุรักษ์ภาษาไทยให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ทั้งนี้ โดยเห็นควรกำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ”

๕. เหตุผลที่กำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ”

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสอบถามความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิในวงการภาษาไทยหลายท่านแล้ว ในที่สุดได้เห็นพ้องต้องกันว่า ควรกำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ” ทั้งนี้เพราะวันดังกล่าวมีความสำคัญต่อวงการภาษาไทยอย่างยิ่ง เนื่องด้วยตรงกับวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปเป็นประธานและทรงร่วมอภิปรายในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมคณะอักษรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ทรงเปิดการอภิปรายในหัวข้อ การใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน ทรงดำเนินการอภิปรายและทรงสรุปการอภิปรายอย่างดีเยี่ยม แสดงถึงพระปรีชาสามารถและความสนพระราชหฤทัยห่วงใยในภาษาไทย เป็นที่ประทับใจผู้เข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้นเป็นอย่างยิ่ง นับเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ของวงการภาษาไทย ที่ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว และในโอกาสต่อ ๆ มาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงแสดงความสนพระราชหฤทัยและความห่วงใยในภาษาไทยอีกหลายโอกาส เช่น ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับปัญหาในการใช้ภาษาไทยของประชาชนชาวไทยในปัจจุบัน ในวโรกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการและ

องค์กรเอกชนเข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช ๒๕๓๔ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงย้ำให้ประชาชนชาวไทยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย และพระราชทานแนวความคิดในการอนุรักษ์ภาษาไทยในโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอที่สำคัญยิ่งกว่านี้คือ เป็นที่ประจักษ์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปรีชาญาณและพระอัจฉริยภาพในการใช้ภาษาไทยทรงรอบรู้ปราดเปรื่องถึงรากศัพท์ของคำไทยคือ ภาษาบาลีและสันสกฤต ทรงพระอุตสาหะวิริยะแปลและเรียบเรียงวรรณกรรมภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยที่สมบูรณ์ด้วยลักษณะวรรณศิลป์ มีเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าเป็นคติในการเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในการใช้ภาษาไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชนิพนธ์แปล เรื่อง นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ ติโต พระราชนิพนธ์แปล บทความเรื่องสั้น ๆ หลายบท และพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณล้ำเกล้าอันกระหม่อมหาที่สุดมิได้แก่วงการภาษาไทย

๖. วัตถุประสงค์

๖.๑ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงเป็นนักปราชญ์และนักภาษาไทย รวมทั้งเพื่อน้อมรำลึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ที่ได้ทรงแสดงความห่วงใยและพระราชทานแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย

๖.๒ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

๖.๓ เพื่อกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของคนไทยทั้งชาติให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทย ตลอดจนร่วมมือร่วมใจกันทำนุบำรุงส่งเสริม และอนุรักษ์ภาษาไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และเป็นสมบัติวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

๖.๔ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการใช้ภาษาไทย ทั้งในวงวิชาการ และวิชาชีพ รวมทั้งเพื่อยกมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา ทุกระดับให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

๖.๕ เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ทั่วประเทศมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเผยแพร่ความรู้ ภาษาไทยในรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่สาธารณชน ทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ และในฐานะที่เป็นภาษาเพื่อการสื่อสารของทุกคนในชาติ

๗. การดำเนินงาน

๗.๑ คณะกรรมการเพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอ โครงการ “วันภาษาไทยแห่งชาติ” ต่อ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณา ดำเนินการนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีตามระเบียบและขั้นตอนที่จะขออนุมัติจัดตั้ง “วันภาษาไทยแห่งชาติ”

๗.๒ คณะรัฐมนตรีพิจารณาประกาศให้ วันที่ ๒๙ กรกฎาคม เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ”

๗.๓ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมและเชิญชวนให้สถาบัน การศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดกิจกรรมเนื่องใน “วันภาษาไทย แห่งชาติ” เป็นประจำทุกปี และดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๘. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๘.๑ การมี “วันภาษาไทยแห่งชาติ” จะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาค รัฐบาลและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ และ ทบวงมหาวิทยาลัย ตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย และร่วมกันจัด กิจกรรม เพื่อกระตุ้นเตือน เผยแพร่ และเน้นย้ำให้ประชาชนเห็นความสำคัญ ของ “ภาษาประจำชาติ” ของคนไทยทุกคน และร่วมมือกันอนุรักษ์ภาษาไทย ให้มีความถูกต้องงดงามอยู่เสมอ

๔.๒ บุคคลในวงวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะในวงการศึกษาและวงการสื่อสาร ช่วยกันกวดขันดูแลให้การใช้ภาษาไทย เป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม มิให้ผันแปรเปลี่ยนแปลง จนเกิดความเสียหายแก่คุณลักษณะของภาษาไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

๔.๓ ผลสืบเนื่องในระยะยาว คาดว่าปวงชนชาวไทยทั่วประเทศจะ ตื่นตัวและสนใจที่จะร่วมกันฟื้นฟูทำนุบำรุง ส่งเสริมและอนุรักษ์ภาษาไทย อัน เป็นเอกลักษณ์และสมบัติวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติให้ดำรงคงอยู่คู่ชาติไทย ตลอดไป

หนังสือแจ้งการอนุมัติเรื่อง
วันภาษาไทยแห่งชาติ

ที่ นร ๐๒๐๕/ว๑๑๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กท ๑๐๓๐๐

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๒

เรื่อง การจัดตั้ง “วันภาษาไทยแห่งชาติ”

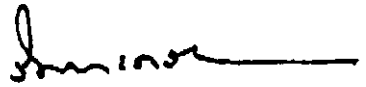
เรียน กระทรวง ทบวง กรม

ด้วยทบวงมหาวิทยาลัย เสนอว่า ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ สมควรจัดตั้งวันภาษาไทยแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านในด้านภาษาไทย และกระตุ้นให้สถาบันการศึกษา องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนชาวไทย ตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย และร่วมใจกันใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และรักษาภาษาไทยอันเป็นภาษาประจำชาติไว้ให้คงดำรงยั่งยืนตลอดไป โดยกำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ” เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมอภิปรายกับผู้ทรงคุณวุฒิทางภาษาไทยของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับปัญหาการใช้คำไทย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถ ความสนพระราชหฤทัยและความห่วงใยในภาษาไทยของพระองค์ท่านเป็นอย่างมาก จึงขอเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ

คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เห็นชอบ
ให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็น วันภาษาไทยแห่งชาติ ตามที่ทบวง
มหาวิทยาลัยเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิชณุ เครืองาม)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักบริหารการประชุมคณะรัฐมนตรี

โทร. ๒๘๒๕๘๔๔

โทรสาร ๒๘๑๐๖๒๗

คำประกาศเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ

ของ

ฯพณฯ องคมนตรี ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์

วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำประกาศเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ

เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นปราชญ์ และทรงพระปรีชารอบรู้ในเรื่องภาษาไทยอย่างลึกซึ้ง คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ กำหนดให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ เพื่อเป็นที่ระลึกถึงเหตุการณ์ สำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปเป็นประธาน และทรงร่วมอภิปรายในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕

นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นวัน ภาษาไทยแห่งชาติ ประชาชนชาวไทยจะได้ร่วมกันเฉลิมฉลองวาระพิเศษ เพื่อร่วมกันปลุกจิตสำนึกให้คนไทยทั้งชาติตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ ของภาษาไทย ตลอดจนร่วมมือกันทำนุบำรุง ส่งเสริม และอนุรักษ์ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจส่งเสริม ภาษาไทยนานัปการแล้วด้วยดี และด้วยพระปรีชาญาณล้ำเลิศ

อนึ่งในโอกาสขีดมงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบในพุทธศักราช ๒๕๔๒ นี้ ขอพวกเราชาวไทยได้พร้อมใจกันอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงที่เราเคารพเลื่อมใส ได้โปรดอภิบาลรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน เป็นร่วมโพธิ์ไทรของพสกนิกรตราบนิตยกาล

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย

๑. ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	กรรมการที่ปรึกษา
๒. นายพิชัย วาศนาส่ง	กรรมการที่ปรึกษา
๓. อธิการบดี	กรรมการที่ปรึกษา
๔. ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา	ประธานกรรมการ
๕. คุณหญิงเต็มสิริ บุญยสิงห์	กรรมการ
๖. คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	กรรมการ
๗. นายจำนงค์ ทองประเสริฐ	กรรมการ
๘. คณบดีคณะอักษรศาสตร์	กรรมการ
๙. นายสุรินทร์ แปลงประสพโชค	กรรมการ
๑๐. นายศรี แนวรงค์	กรรมการ
๑๑. ศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา นาคสกุล	กรรมการ
๑๒. ศาสตราจารย์ ดร. มงคล เตชนครินทร์	กรรมการ
๑๓. ศาสตราจารย์ ประภาศรี สีหอำไพ	กรรมการ
๑๔. รองศาสตราจารย์สุณีย์ สิ้นธุเดชะ	กรรมการ
๑๕. รองศาสตราจารย์จำนง วิบูลย์ศรี	กรรมการ
๑๖. รองศาสตราจารย์ ดร. วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา	กรรมการ
๑๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล วัชรภักย์	กรรมการ
๑๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงใจ ไทยอุบุญ	กรรมการ
๑๙. ผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา	กรรมการ
๒๐. หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์	กรรมการ
๒๑. รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์	กรรมการ
๒๒. นางวงศ์สว่าง เชาว์ชุติ	กรรมการ
๒๓. หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
๒๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์	กรรมการและเลขานุการ
๒๕. นางเพชรฯ ภูริวัฒน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖. นางมณีจันทร์ กลิ่นสุนทร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. ๒๑๘๓๕๖๓-๔, ๒๑๕๓๖๑๒
นายประเสริฐ ศิลพัฒน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา กันยายน ๒๕๔๒
๔๒๐๕-๒๐๐/๑,๐๐๐(๔)